

**מראי מקומות
בענין שופר
של תקרובת ע"ז
ושחיטה של ישמעאלים
וקרבניהם ביום אידם**

ער"ה תשפ"ד

א. לאור ההתעוררות בימים אלו אודות השופרות המגיעות ממרוקן משחיטתן וקרבניהן של הישמעאלים ביום אידם, שמחרפים וכופרים בתורת משה בשביל דברי הבליהם בישמעאל בכפירה גמורה בענין עקידת יצחק, ושוחטים מאות אלפים אילים לצד מזרח וכונתם פונים לצד עיר מכ"ה (כהיום במדינת סעודיה) ששם התיפלה שלהם וכל שטותיהם והבליהם.

ב. נתבאר מדברי הראשונים שהישמעאלים יש להם בית בעיר מכה ושם יש להם אבן ודמויות וצורות וכו' ועובדים בכמה מיני עבודות בכל העולם מול עיר מכה. ובזמן חז"ל היה זה עבודה זרה ממש.

ג. בתשובות הרמב"ם כתב שהמשוגע שלהם הפך את כוונתם שיכוונו לשמים. וכן עיין בשו"ע יו"ד סימן קכ"ד סעיף ו' (ובט"ז ס"ק י"ד ובש"ך ס"ק י"ב) לגבי יין נסך שהישמעאלים אינם עובדי עבודה זרה.

ד. יש ראשונים שכתבו שישמעאלים גם בזמנם הם עובדי ע"ז. עיין ספר האשכול הל' יין נסך סימן נ"ח, ובמאירי בע"ז (דף נז.) בשם חכמי ספרד, ובשיבלי הלקט (ח"ב דין יין נסך) בשם רבי נחשון גאון.

ה. בחידושי הר"ן (סנהדרין סא:) כתב דישמעאלים אע"פ שאין טועים אחרי ע"ז, מ"מ זה שמשתחווים לאותו משוגע הוי ע"ז לכל הדינים.

ו. בשו"ע (יו"ד סי' ד' ובש"ך ס"ק ח' ובט"ז ס"ק ז') דהשוחט לשם הרים וגבעות במכוון לעבדם הרי"ז תקרובת ע"ז ואסור בהנאה מדאורייתא. ובתבואות שור (סי' ד' ס"ק כ"ג) כתב דגם במכוון לכבד את ההר מאיזה טעם יהיה מה שיהיה הרי"ז ע"ז דאורייתא, וע"פ דברי הרמב"ם (הל' ע"ז ריש פ"א ופ"ב), שהע"ז בדור אנוש ה' שטעו ועבדו והקריבו לכבד את הכוכבים ומזלות.

ז. בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן שמ"ה) מבואר לגבי שחיטת הישמעאלים לצד מזרח, דיש בזה משום ע"ז אחר שהם חושבים אותו רוח לתועלת. ומתיר בישראל ששוחט אצל הישמעאל, משום דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן. וכן נפסק בשולחן ערוך יו"ד (סימן ד' סעיף ז') ובט"ז וש"ך שם. והיכא דהישמעאל בעצמו שוחט לצד מזרח, פסק בפרי מגדים (שם במשב"ז ח') ובדרכי תשובה (שם ס"ק ס') דהוא אסור בהנאה.

ח. בפרי תואר (סימן י"ט ס"ק י') כתב דבזמנינו יש עירבוב גדול בדת ישמעאל ויתכן שכוונתם כהיום כשהם אומרים אללה אכבר לפני ששוחטין על הנביא שלהם. והביא דבריו בפרי מגדים שם (במשב"ז סוף ס"ק ד'), שיתכן דכוונתם לע"ז. ולגבי ישראל יש מתירין לאמרו כיון שכוונתן לשמים אבל לגבי ישמעאל יש לחוש שכוונתם לע"ז.

(ויש שמחמירין דאפלו בשל עובד כוכבים אינו יוצא (יז) אלא בנתבטל (יח) בערב יום טוב) (מרדכי) (ועין לעיל סימן תרמט סעיף ג): ד. 'שופר (יט) של תקרבת עבודת כוכבים, אפלו היה של עובד כוכבים שתקע בו, לא יצא, (כ) משום דאינה בטלה עולמית: ה. (כא) המדר הנאה משופר, (כב) אדם ואחר תוקע בו וזה יוצא ידי חובתו. יאכל אם אמר 'כג) קונם לתקיעתו עלי, (כד) אסור לתקע בו אפלו תקיעה של מצוה:

י. שם. ב. מיקרא דקרא שם בראש השנה. ל. הר"ן ושאר פוסקים ועין ביוהר דעה סימן רטו.

באר היטב

ו. אחר. ובשעת הדחק מותר לתקע בעצמו, ב"ח: ו. קונם. זהו לשון גדר. דאסר החפץ עליו, והנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות כמו שכתוב ביוהר דעה סימן רטו, ממילא אם אמר שלא אשמע קול שופר הרי לשון שבועה, שאוסר נפשו על החפץ, ואין שבועה חלה על דבר מצוה. עטרת זקנים:

משנה ברורה

ל'יש שמחמירין גם כנה: (יז) אלא בנתבטל. הטעם כנ"ל, דכיון שהוא אסור בהנאה הרי הוא כחומר מן שעורו שהוא פסול, ואף על גב שאפשר לבטלה, מכל מקום עדין לא נתבטל ובאסורו קאי: (יח) בערב יום טוב. דאם לא נתבטל בשעה שקדש היום, אם כן לא היה ראוי אז לתקע בו (לפי ששה זו שפסול לתקע בו קדם בטול) ונדרה אז, ואם כן אפלו בטלו העכ"ס אחר כך ביום טוב והתר, מכל מקום לא שמא יש דחוי אצל מצות וכבר נפסל. ולענין דינא קימא לן כסבא הראשונה כי שהוא סכרת רב הפוסקים, ואפלו בלא נתבטלה כלל לא יכול לתקע בו אם אין לו אחר, כ"ק אם ימצא אחר כך שופר פשוט צריך לתקע בו מחדש לצאת ידי סבא זו, וכלי ברכה: ד (יט) של תקרבת עכו"ם. פרוש, בהמה שהקריבה לקרבן לפני עבודה זרה וישו מקרינה שופר: (כ) משום דאינה בטלה וכו'. וכתותי מיכתת שעורה, וכו': ה. (כא) המדר הנאה משופר. בגוף שאמר, קונם הנאת שופר עלי: (כב) אדם אחר וכו'. רוצה לומר, אף על גב דאין יכול להפקיע עצמו ממצות שופר בשביל גדר זה, דמצוה לא מקרי הנאה וכו', מכל מקום ישמע תקיעת שופר מאחר ולא יתקע בעצמו, והטעם כתבו הפוסקים, משום דיש הרבה בני אדם שיש להם הנאה בשם חוקעין, והנאת הגוף ליכא לשרויי בשביל טעמא דמצות לאו להנות נתנו. וכל ומכל מקום כתבו האחרונים, דבשעת הדחק שאין לו אחר מותר לו בעצמו לתקע, רק שאין לו לתקע כ"פ אם עשרה קולות, דהינו תפ"ת תפ"ת תפ"ת שם מעקר הדין: (כג) קונם לתקיעתו עלי. שלא הזכיר הנאה ורוצה לומר שאמר "קונם השופר לתקיעתו עלי, ועל כן חילל כיון כ" שפרש לאסור על עצמו השופר לתקע בו כמו שאסר על עצמו הצורר לזרק בו אף שאין לו הנאה, אבל אם אמר סתם קונם שופר עלי, מותר לתקע בו תקיעה של מצוה: (כד) אסור לתקע וכו'. ואפלו פ"רש בנדרו תקיעה של מצוה. והטעם, דנדרים כ" אסור חפצא הוא וכל אפלו על דבר מצוה, ואפלו לשמע תקיעת שופר מאחר גם כן בכלל אסור זה. ודע, דיש פוסקים שרוצים לומר שאין חל הנדר אלא אם כן אסר השופר עליו, בגוף שאמר שופר עלי בקונם לתקע בו, אבל באסר עליו התקיעה, בגוף שאמר תקיעת שופר עלי בקונם, אינו חל, דהתקיעה אין בו ממש, ונדרים אין חלין אדבר שאין בו ממש. אמנם כ" פמה פוסקים סוכרין שחל אף בזה, כיון שעל כל פנים הזכיר בנדרו חפצא, סתמא דמלתא כונתו לאסור החפץ עליו. וכל זה לענין אסור תורה, כ" אכל מדרבנן איכא אסורא בכל גווי, אפלו בנדר שאין בו ממש, כמבאר ביוהר דעה סימן ריג, ועל כן אסור לתקע בו קדם שיתיר הנדר. ומפרש בפוסקים דכל זה בנדר, אבל בשבועה אינו יכול להפקיע את עצמו ממצות תקיעת שופר, דמשבועה ועומד מהר סיני לקים מצות התורה, אם לא שכלל בשבועתו לאסור עצמו בשמיעת כל תקיעה, דמשמע

שערי תשובה

בדמים אין חוקעין בו, ואם בשעה שמכר משך הקונה תחלה ואחר כך ונתן המעות, עין ביוהר דעה סימן קמ"ו ושי"ף שם, ועל כל פנים היה מקום להקל בזה, דהיינו חליפי חליפין, עין שם:

באר הגולה

כן השיג עליו, ובאמת אין כונת הפ"ח אלא לענין גזל, אבל לענין אכזה גם הוא מודה, וכמו שכתבנו. ועין במגן אברהם שחשיג על הפ"ח בעקר דינו, ולדידה אפלו בגזל מן העכו"ם גמי הוי לה כעבודת כוכבים של גברי הבא לידו ישראל, ומטעם דאף על פי שאינו קונה קדם שנתאשו הפעלים מכל מקום הרי הוא חייב באחריות כדיון כל גזלן ובשביל זה קמה ברשותו, עין בדבריו, וכבר דברו בזה הרבה אחרונים, יש שמסכימים עמו ויש שחולקים עליו לענין גזל, עין בחמ"ד משה ובמטה יהודה ובמחצית השקל ובבגד ישיע ושאר מפרשים. ודע דבשלחן ערוך כתב, והוא שלא נתבון לזכות וכו', והוא לשון הטור, ומשמע מזה דבסתמא אינו זוכה, ואפשר לומר הטעם, כיון שהוא ריעותא לדידה, שהרי לפי זה אינו שוה לו כלום דאין לו בטול, מסתמא אסורא לא ניקחא לה דלקני. אכן מלשון הרא"ש פרק ראווה בית דין ומלשון התוספות וקמות קד והרב המגיד פרק א מהלכות לולב בשם הרשב"א וכן הר"ן, מבאר דדוקא במגביה על מנת שלא לזכות, ומוכח דבסתמא נקנית לה בהגבהתו, וכן כתב במדרכי ראש השנה להדיא דבסתמא קנה, ובידפוס מקח חבת כסתם, ואינו מכרה, דמסגית דבריו משמע דבסתמא קניו, וצריך עיון. ובמאמר מרדכי מצאתי שקבת מדבריו רבנו מנוח מבאר דבסתמא אמרינן שלא נתבון לזכות, עין שם. ועינתי ברבנו מנוח פרק א מהלכות שופר ומצאתי שדבריו סותרים זה את זה וכנראה טעות סופר יש שם ואין ללמד מדבריו כלל לדניא:

א"א אלא בנתבטל מערב יום טוב. עין משנה ברורה מה שכתבנו דאם לא נתבטל בשעה שקדש היום וכו', מקור דברי הוא מלשון רש"י בסכה דף לג ע"א דבור המתחיל ולולב מסכה לא לליף, וכן כתב שם בעמוד ב בדבור המתחיל הכי גרסינן, עין שם. אלא דבאמת קשה, שהרי זמן מצות לולב מתחיל מעמוד השחר ואילך, ואם כן אפלו נתבטל בלילה הרי כמו קדם הזמן, ומצאתי לבצל צורך לצר שצמד שם בזה, ועין שם שהאר"י בזה. אבא, דגם מלשון הש"ס שם דקאמר אילימא דאשחור מאתמול וכו' משמע גם כן בראש"י, וצריך עיון:

עלי, ועל כן חילל כיון כ" שפרש לאסור על עצמו השופר לתקע בו כמו שאסר על עצמו הצורר לזרק בו אף שאין לו הנאה, אבל אם אמר סתם קונם שופר עלי, מותר לתקע בו תקיעה של מצוה: (כד) אסור לתקע וכו'. ואפלו פ"רש בנדרו תקיעה של מצוה. והטעם, דנדרים כ" אסור חפצא הוא וכל אפלו על דבר מצוה, ואפלו לשמע תקיעת שופר מאחר גם כן בכלל אסור זה. ודע, דיש פוסקים שרוצים לומר שאין חל הנדר אלא אם כן אסר השופר עליו, בגוף שאמר שופר עלי בקונם לתקע בו, אבל באסר עליו התקיעה, בגוף שאמר תקיעת שופר עלי בקונם, אינו חל, דהתקיעה אין בו ממש, ונדרים אין חלין אדבר שאין בו ממש. אמנם כ" פמה פוסקים סוכרין שחל אף בזה, כיון שעל כל פנים הזכיר בנדרו חפצא, סתמא דמלתא כונתו לאסור החפץ עליו. וכל זה לענין אסור תורה, כ" אכל מדרבנן איכא אסורא בכל גווי, אפלו בנדר שאין בו ממש, כמבאר ביוהר דעה סימן ריג, ועל כן אסור לתקע בו קדם שיתיר הנדר. ומפרש בפוסקים דכל זה בנדר, אבל בשבועה אינו יכול להפקיע את עצמו ממצות תקיעת שופר, דמשבועה ועומד מהר סיני לקים מצות התורה, אם לא שכלל בשבועתו לאסור עצמו בשמיעת כל תקיעה, דמשמע

שער הציון

לה. משה אפרים: ד. לו. רמב"ן ורשב"א וירוש"א ביכמות דף קכ וירוש"א ראש השנה כח, עין שם, אבל בהקריב השופר לעבודה זרה אינו נאסר, ודוקא בכעין ארבע עבודות שבפנים נאסר, אם לא שתה דרך עבודתה כהן, עין שם בדבריהם: ד. לו. כל בו ושאר פוסקים שהתקיעה: לה. כ"ח וזמן אברהם ובמאמר מרדכי ושאר אחרונים העירו שעל כן עקר סבא זו אינה אלא חששא בפלגא, שהרי בשופר של עובדי גוילים חוקעין בו לתחלה אי לאו סבא דמאיטא ומטעמא דלא להנות נתנו הפצות, ולא חוששין שמא יהנה גופה בתקיעה, ועל כרחק דאינו אלא לתחלה היכי דאיכא אחר, ובספר פת תמרים כתב דהכל לפי האדם, אם מריש בשבטעו אינו נהנה מתקיעתו מותר לתקע בו לתחלה: לט. משה אפרים: מ. ר"ן. והמחבר קצר הלשון, ואי לא הזכיר שם שופר, הלא הוא דבר שאין בו ממש ואין אסורו אלא מדרבנן, וכן כתב בבית מאיר, ומסתברא דאם אין לו אחר יתקע בו: מב. כן משמע מהגר"א וכן הביא האליה דבה רבנו יוחנן: מג. אחרונים: מד. פוסקים: מה. כן משמע מהשלחן ערוך וכן כתב בסאפי מרדכי: מו. הר"ן: מז. תוספות ומסקנת האור יורד בהלכות ראש השנה וכל בו בשם הגמ"ה ורבנו יוחנן: מח. באור הגר"א:

ל. כ"ח ושי"ף שם. ובאמת אין דברי הפ"ח שם נראים בהקנת דברי הר"א ממין, עין בריאם סימן קכ שמבאר להרא"ה בבית יוסף, אלא דפסק השלחן ערוך שם אינו לכלי עלמא כלאו הכי, שהרי הבית יוסף גופא כתב דמדבריו הראב"ד, מוכח שלא דבריו הר"א ממין, ובהו צדקו דבריו נושלא כ"ח שהשיג עליו שם בזה, וכמבאר בהדיא ברשב"א סכה לא וכו' שם בהקנת דברי הראב"ד, ואף דגם הוא קשרי כבטל עבודה זרה גופה, הלא גם בזה חלקו עליו הר"ן ותרשב"א שם ומטעם דלא אשכחן זה רק בשתה עבודה זרה והמשמשים ברשותו, מה שאין כן בשתה כבר ישראל במשמשים, אלא דנראה דהבית יוסף ספק בזה להקל בכל גוונא אר"א ממין וסמ"ג וטור משום דהוא מלתא דרבנן, דמן התורה לא מחמירין בעבודה זרה של ישראל אלא בשעבדה הישראל דוקא, ועל כן יש להקל גם בענינו: לא. קצתא בעבודה זרה דף מו, עין שם ובתוספות סכה דף לא בדברי המתחיל באשירה: לב. רש"י רמב"ן ורשב"א וירוש"א והרא"ש והר"ן, וכתב שכן גם דעת הר"ף, וכן כתב הרב המגיד שהוא דעת רב הפוסקים, וגם הנ"מ שהיה כאן, מכל מקום כסימן תרמט השמיט הקהלת ורמזה ברמז: לג. ואפשר דצריך גם לכדו עליו: לד. מכל מקום אין לו להביא מחוץ לתחום או לצר על שבות אחר בשביל זה, כהריא דסעיף כא, כן כתב המש"ה אפרים:

לשחוט לעולב כנגד המזרח וכן בכל העבודות שלהם מחזירין פניהם לרוח מזרח וקורין לו אל קבלה **והם מחשבים דבר זה לדברי רוח שלהם תועלת** וכשיבא הישראל לשחוט לא יניחוהו לשחוט אלא אם כן ישחוט לצד האל קבלה כחקותם. וכשמעי הדבר חרה לי לפי שאין די שיש בזה משום לא תלכו בחקות הגוים (ויקרא כ) **אלא שיש בזה אף משום עבודה זרה אחר שהם חושבים אותו רוח לתועלת שהרי השוחט לשם הרים אפילו לרפואה בעלמא אי לשם כשפי' אסור** ואע"פ שאין כוונת השיחט הזה לכך וזה מחשב וזה עובד לא אמרין מכל מקום אסור הוא משום גראה וכמו ששנינו (חולין פ"ג דף מ"א) אין שוחטין לתוך ימים ומפרש בגמרא משום גראה הודיעני אב הדבר אסור מאי זה צד שיהיה ובחסד הרחמן יישר חילי ואבטלינה. **תשובה** יישר חילך שמנעת וכן ראוי לגעור ולבטל המנהג. **ומכל מקום אינו דומה לשוחט לשם הריב דהתם השוחט בעצמו מתכוין לכך. אבל הכא זה מחשב וזה עובד לא אמרין.** ולשוחט לתוך ימים נמי לא דמיא דשאני התם דכיון דאיכא דשחטי לבבואה דימא האי מאן דשחטי לתוך הים איכא משוכ גראה יהוא הדין לשוחט לתוך הגומא אבל שוחט ומחזר פניו לאחד הרוחות מאי קאמרי דילמא איתרמוי הוא דאיתרמי ליה הכין דאפי' הרים נמי שיש ששוחט לשמו או לשם שדו לא שמענו שיהא אסור לשחוט בהרים דלתוך ימים ונהרות אמרו בהרים לא אמרו ולשם הרים אמרו על גבי ההרים לא אמרו והטענה בזה משום דבכי הא אף משום גראה ליכא דמימר אמרי תמן הוה קאי ואיתרמוי איתרמי ליה וכל שכן כאן דאיכא למימר איתרמוי איתרמי ליה. ועוד שאם אנו באין לדמותה לשוחט לתוך ימים אם כן אף אנו נזהר שלא לשחוט בשלנו כנגד המזרח ולא שמענו מי שנוזהר בכך. ומ"מ אחר שהישמעאלים מקפידין בשלהן והן מזהירין בשעת מעשה בפירוש לשחוט כנגד המזרח דוקא ראוי הוא לבטל המנהג ולגעור במי שעושה כן ויישר חילך ותבטלינה.

אלו מן השאלות שהשבתי לרב רבי יוסף דשאנטיש הדר בעכו והם ט"ו וכתבתי אותם כפי ענינם.

(שמו) א' שאלת בפ' קמא דיבמות (דף ג' ב) דקאמר תלמודא לא תעשה גרידא מנא לן דדחי' דכתי' לא תלבש שעטנז צמר ופשת' גדילי' תעשה לך. ואמר ר"א וכו' ולפי דעתי זה פלא שהריני יכול לר' דהכי מירדש במקום גדילים לא תלבש כי היכי דדרשי' במקום כי ישבו אחים לא תחסום, ע"כ. **תשובה** רגילין אנו לפרש דרך הלכנו וסמך ליה גדילים תעשה לך ולמשרי שעטנז בגדילים אסמכיהו דאי למיטר גדילים בשעטנז לישתוק קרא מיניה ואנא ידענא דהא לא תעשה חמור וכך הוא כתוב אצלי. ולא תחסום דקא קשיא ליה למר מהאי טעמא ממש הוא וחד גוונא אית להו דאי לחסום יבמה אף במקום מוכה שחין לישתוק קרא מיניה

דאם כיון לבו למצות קריאה קאמר ודחי בקורא להגיה והכי קאמר אם כיון לבו לקרות יצא. אבל כונת קריאה לשם מצוה אינו צריך. וכנגד הכונה השניה שהיא כונת הלב הוא מה ששנינו בברייתא הדברים על לבבך רבי זוטרא אומר עד כאן מצות כונה מכאן ואילך מצות קריאה יהיינו דחלקו בכך בין פסוק ראשון או פרשה ראשונה לשאר פרשיותיה. והיינו נמי טעמא דתפלה דמחלקין בין ברכה ראשונה לשאר הברכות. ומכל מקום יש בכלל כונה זו מצות קריאה ותפלה. ואם תאמר אם כן כל שאני מוסיף בה חיוב כונת הלב אני מוסיף לימר דמצית צריכות כונה. ועל כרחין מאן דאית ליה הכין כ"ש דאית ליה מצות צריכות כונה. לא היא דאפי' למאן דאמר בעלמא מצות אין צריכות כונה הכא גבי תפלה שהיא סודר שבחיו של יוצר הכל ית' ובקשת רחמים לפניו מודה לפי שאינו בדין שינהוג בהן כבשאר המצות שהן מצוה עשייה דהתם כל שעשה הרי קיים מצות עשייתו אלא שאין זו מן המובחר. ואפשר דהוא הדין נמי בפסיק ראשון של קריאת שמע או פרשה ראשונה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לפי שיש בפרשה ראשונה וכל שכן בפסוק ראשון יחוד השם וקבלת מלכות שמים ולפיכך צריך כונת הלב כדי שייחד בוראו יתברך בכוונה רצויה ובגמ' דעתו ויקבל בהסכמת הלב מלכותו יתברך. אבל מכאן ואילך כל שקורא מלותיה כתקנן אף על פי שלא כיון לבו בכונותיה יבקבלת עניניה ואפילו לא כיון לצאת יצא דמצות אין צריכות כוונה. ואם תאמר אם כן מאי קא מיבעיא להו גבי מתני' דהיה קורא בתורה שמעת מינה מצות צריכות כונה דאפילו תמצא לימר דהכא צריך דילמא במצות דעלמא לא צריך. יש לומר דמשו' דקתני סתם היה קורא בתורה אם כיון לבו יצא משמע דבכל פרשיותיה של קריאת שמע קאמר שהוא צריך שיכוין את לבו ואם איתא מינה ודאי שמעינן דבעלמא מצות צריכות כוונה ולפיכך דחי' אם כיון לבו לקרות יבקורא להגיה דבקורא להגיה אפילו שאר פרשיותיה לא יצא והוא הדין דהוה מצי לתרוצי ליה לעולם אין צריכות כוונה והכא בפסוק ראשון אי נמי בפרשה ראשונה דכתיב הדברים על לבבך. ועיקר מה שתפשתי בברכות על הר"מ במז"ל הוא מפני שהוא ז"ל כתב שאם לא כיון בפסוק ראשון לא יצא והשאר אפילו קורא להגיה יצא. דאלמא בעינן דשמעת מינה מצות צריכות כונה ומאי דאהדרו עלה בקור' להגיה יצא. אבל מכל מקום נראין הדברים כמו שכתבתי שאין הכוונה דומות זו לזו וכמו שאמרנו. וכן נראה מן התוספתא דתניא התם הקורא את שמע צריך שיכוין את לבו רבי אחי אומר משום רבי יהודה אם כיון את לבו בפרק ראשון אף על פי שלא כיון את לבו לפרק אחרון יצא ע"כ אע"פ שאפשר לדחות דיצא ידי מצוה כתקנה קאמר וצריך וא"צ קאמר. אלא שפשטה נראה כן יותר.

שמה) שאלת עוד **בענין טבח ישראל ומקולי ישמעאלים ומנהגם של ישמעאלים**

ט. משנה שם דף לט [ע"ז]:
י. טור וכן כתב הרשב"א [מורה הבית הארוך בית א שער א ט, ב; ונקל מ, ב] ודברי ירושם [מכר טל א חלק ג קט, ב] והוספות [שם] דף מ [ע"א ד"ה הא דאמר]:
יח. לשון הרמב"ם שם [פלה"ד] ופירשו הרשב"א בתורת הבית [שם] והטור דבריו דלא נמכו לעבד מהא דאיתא בעבודה זרה, וזה דף (מה) [מו ע"א] וקנה"ד דף (סח) [סא] ע"א [דע"א] הר נספח, ואין דעת המוספות [חולין שם] כן ע"ש:
יב. גרימא שם דף מ [ע"א] וכדמפרש שם בגמרא:
יג. משנת הרשב"א סימן שח"ה:
ה. א. משנה חולין דף מא [ע"ז]:
ב. טור בשם הרשב"א [מורה הבית הקצר בית א שער א י, א] וכרמי יוחנן שם בגמרא ולא כרבי ינאי רביה, משום דמסתבר כעמיה או דמתימין כפסטה כוונתה משמע. [וכן כתב ר"י ד"ה ומ"ש רמב"ם שם] דעת הרמב"ם שם [ד"ב]:
כ. כפירוש רש"י שם ד"ה לשם עולה, וכן כתב הרשב"א בנדרים הבית הארוך שם י, ב ובקל שם והר"ן חולין ת, ב ד"ה בסוף פירקין השומט, וכן נראה מדברי הרמב"ם שם [ד"ב]:

ציונים לרמ"א
עם ציונים מהש"ך

(ד) תשובות רשב"א סימן שח"ה:

(ה) רשב"א [שם] סימן שח"ה:

הגהות הסמ"ע

ד. סעיף ה אין לו דין תקרובת עבודה זרה לאוסרה בהנאה וכו', אפילו אם נמכו לו... דלא נמכו לעבד [אסור] בהנאה: סעיף ו הרי זה זבחי מיתם ואסור בהנאה. [ל"י [מוספות חולין מ, א ד"ה הא דוקא] נמכו לעבד, ולרמב"ם [שם] אפילו לא נמכו לעבד: סעיף ז בהגה הוא"א ומוקפידים שם כד, והם מזהירין בשעת מעשה בפירוש לשמוע כנגד אומות רוח דוקא:

ה. סעיף א אפילו היא בעלת מום שחיטתה פסולה. משום מראית עין, [דלא] ידעי דלית ביה [מוס] ואלמנו ששומעין קדשים [מחן]:

ז. לשם חמה ולבנה עממן, ועיין ס"ק ט': ח אין לו דין תקרובת כו'. מלשון המחבר משמע דאע"פ שנמכו לעבד לא הוי אלא פסולה ולא זבחי מיתם, ודו"ק. והיינו דלול לעמיה שפירש כן צ"י [ד"ה השומט לשם הרים] דברי הרמב"ם [שם] יד, אצל הרשב"א [מורה הבית בית א שער א ט, ב] והטור פירשו דברי הרמב"ם דנמכו לעבד הוי זבחי מיתם, וכן פסק מהרש"ל שם ויס של שלמה חולין פרק בן סימן כ"א והב"ם [ד"ה השומט לשם הרים], ואפשר לכוין גם דברי המחבר לזה. ועיין לקמן סימן (קמ"א) [קמה] סעיף א':

ט. או לשם שר אחד כו'. וחמה ולבנה יש להן גם כן שרים כדאמרין במדרש י"ב מלאכים מנהיגים את החמה, מוספות [חולין מ, א ד"ה הא]: י הרי זה זבחי מיתם כו'. משמע דקאי אפילו לא נמכו לעבד דסליק מנייה, דאפילו הכי הוי זבחי מיתם כהרמב"ם [שם] ולא כר"י [מוספות חולין מ, א ד"ה הא] (ב' הדעות בטור עיין שם), וכן פסק מהרש"ל שם:
יא. אינו דומה לשומט לשם הרים. דהתם השומט עממו נמכו לך אצל הכהן זה מחשבו זה עובד לא אמרינן. רשב"א [משנות סימן שח"ה]:

ה. א. אפילו היא בעלת מום. שפעמים שאלם מכסה מומה ואינו ניכר, ש"ס [חולין מא, ב] וטור. ומשמע דלהכי אפילו אינו מכסה אסור משום לא פלוג:

שמה יהיה המום נמקום מכסה ויסבירו שהיא נלא מום:

ערך לחם למהריק"ש

סוף סעיף ז [ולעזר וכו']. הרדכ"ז סימן א' מקמ"ו [מלך א סימן קמנ] היקל טו. וראו להחמיר היכא דאפשר:

ביאור הגר"א

שמבאר שם ל"ח ב' זה מחשב וזה עובד כו'. [יא] ובכ"ז מקום כו'. דרומה קצת לשחט לתוך ימים [סימן יא סעיף ג] ולתוך גומא [סימן יב סעיף א] דאיכא משום מראית העין: [יב] [הנהגה הוא"א כו'. אבל בלאו הכי אמרינן מקום הוא דלא איתרמי ליה כמו שיתא שם [חולין י"ג א':

באר היטב

[ש"ך ס"ק ו]. וכתב בש"ך [שם] דנכל הסימן דאמרין שחטה לעבד כוכבים מיירי אפילו נמעה כל דהו דלוקמן סימן קמ"ה סעיף ח': (ט) הכותים. וכתב בש"ך [ש"ך] דמדברי המחבר לקמן סימן (קמ"א) [קמה] סעיף א': (י) שר. וחמה ולבנה יש להם גם כן שרים דאיתא במדרש י"ב מלאכים מנהיגים את החמה [ש"ך ס"ק ט]: (יא) בהנאה. וכתב בש"ך [ש"ך] אפילו לא נמכו לעבד אפילו הכי הוי זבחי מיתם, וכן פסק מהרש"ל: (יב) כד. וכתב בש"ך [ש"ך] שאלו דומה לשומט לשם הרים, דזה מחשבו זה עובד לא אמרינן. וגם אין לאסור מפני מראית עין, מפני שהרואה סבר דאיתרמי ליה אומות דאפילו עושה כן צוונה:

ה. (א) מום. וכתב בש"ך [ש"ך] אף אם המום נמקום מגולה שפעמים מכסה מומה ואינו ניכר:

אוצר מפרשים

ח (ש"ך ס"ק יא) אינו דומה כו'. מכאן ראה לדברי הש"ך ס"ק ג' דלא כב"ח, וק"ל: (יג) וזהו חתם סופר: ה. א (ש"ך ס"ק א) ואינו ניכר. במחוסר אבר הכשר בים של שלמה [חולין] פרק ב' [סימן כד]: ב (ש"ך ס"ק א) שזה בשומט. משמע דאינו פסול אלא מדרבנן ומשום גזירה שיאמרו ששחט קדשים בחוץ ואינו אסור אלא באכילה. אע"פ דהמקדש עולה בזמן הזה הוי הקדש ואסור ליהנות ממנה אלא כונסין לכיפה, שאני הכא דאיירי שאומר בשעת שחיטה הריני שוחט בהמה זו לשם עולה, [דלא] כולם קאמר כיון דעתה שוחטה בחוץ מעשי מוכיחין דאין זה נדר, והוה ליה כאומר הרי זה להקריבה בחוץ לעולה (תבואות שור שמה חרשה סעיף א): (תוספת מרובה)

ו (ש"ך סעיף ה) אין לו. זהו דעת רש"י [חולין מ, א ד"ה דאמר] ור"י [בתוספות שם ד"ה הא] דשוחט למחזור לא הוי תקרובת ולהכי לא נאסר כי אם באכילה. דעת הרשב"א [מורה הבית הארוך בית א שער א ט, ב; ובקצת מ, ב] והר"ן [חולין מ, א ד"ה מחניח השוחט לשם] דהוי דאורייתא ואסור אפילו בהנאה (תבואות שור ס"ק כב):

ז (ש"ך סעיף ח) ואסור בהנאה. מדרבנן גזירה משום עובד לשרים ממש דהוי ליה עיקר עבודה זרה הכתובה בתורה. והוא הדין אם שחט לרפואה לשם כל דבר בעולם שאינו מחובר ואינו בעלי חיים דינו כן (שמלה חדשה סעיף יג וע"ש בתבואות שור ס"ק טו): (תוספת מרובה)

הרשב"א במיתה, שמע מינה * דמקרו עבודה זרה, והמקריב להם מקריב לעבודה זרה, אלא דגזרת הכתוב הוא שלא יאסרו.

הר"ן ואם אינו מכיון כי אם לרפואה * או משום כשפים, וכדומה לשאר דברי הבאי, ואין כוונתו (כג) שמכבד את ההר או החמה בשחיטה זו ששוחט לשמה שעל ידי זה יבא לו איזה רפואה, רק כוונתו שעל ידי שחיטה זו לשמה מכריח אותו

לאיזה ענין ברפואתו וכדומה לזה, הרי זה אסורה באכילה מדרבנן, גזרה משום תקרובת ממש, ולא אסורה בהנאה, * דכיון דהנעבד לא נאסר, אינו נראה לגמרי כשוחט לעבודה זרה.

ונראה לעג"ד שהוא הדין שוחט למחבור (כד) ולבעלי חיים שלו הדין כן, דהא טעמא משום דהנעבד לא נאסר איכא היכרא ולא אתי לאחלופי בתקרובת ממש:

תבואות שור

ולא גלגל ולא כוכב [ולא] אחד מארבעה יקודות ולא אחד מהנצראים מהם, ואף על פי שהעובד יודע שה' הוא האלהים והוא עובד הנצרא הזה על דרך שעבד אנוש כו', הרי זה עובד עכו"ם, עכ"ל. ונפרק א' (הל') א' ביאר עבודת אנוש שהיה מזמנים לכל נצא השמים, ולא על דעת אלהות כלל כי אם לכבד, מטעם שהיו אומרים שרצון הקב"ה הוא לכבד את עבדיו, וזהו כבודו. נשמע מזה דכל היכא שכוונתו לכבדו הוה ליה עבודה אף על פי שאינו מקבלו באלוה, רק כוונתו מאיזה טעם, יהיה מה שיהיה. וכן משמע בגמרא סנהדרין דף ס"ה (ע"א) דפריך מקטר לחצר חוצר חצר הוא, והוה ליה לשנויי במקטר לכבדו, אלא דאם כן הוה ליה עובד עבודה זרה. ועיין שם, ונרש"י שם (ד"ה במקטר לחצר).

ורבן נריך לפרש מה שכתב הרמב"ם הלכות שחיטה אפילו לא נתכוין לעבדו אלא לרפואה, אין פירושו אפילו לא נתכוין לעבדו לשום אלהות, דהא אפילו שלא לשם אלהות כי אם לכבדו בעלמא הוה ליה עבודה זרה דאורייתא. רק הכי קאמר, אפילו לא נתכוין לכבדו כלל, רק להכריחו לאיזה ענין או דבר סגולי יש לו בשחיטה זו כדברי הנצי" שאומרים הכותים, גזרו זו חז"ל באכילה. ולהיות פירוש זה היה פשוט צעני הפוסקים ז"ל, לא הוצרכו לזכר לנו די זרכנו צוה, ועיין שלחן ערוך יורה דעה סוף סימן קע"ט (סעיף י"ט):

(כד) ולבעלי חיים. עיין מה שכתבתי לעיל ס"ק כ':

קבוע ומזלות חוזרים. ונראה לי דדעת התוספות דהאי גלגל קבוע הוא גלגל היומי המסבב את כל הגלגלים, אבל כל כוכב יש לו גלגל בפני עצמו שקבוע בו, ואותו גלגל חוזר. ועיין דהרמב"ם פרק ג' מהלכות יסודי התורה. אי נמי, כיון דאי אפשר לו לילך כי אם מהלך אחד ושיעור ידוע, כמו שכתב רש"י שם בפסחים (ד"ה גלגל), הוה ליה קבוע.

ודע, דדעת הרמב"ם (הל' שחיטה פ"ב הל' י"ד) דחמה ולבנה וכוכבים ומזלות הוה להו כלגזא ואסור מדרבנן אפילו בהנאה. ולשון הטור נריך ישוב, דמשמע דלא סבירא ליה הכי אליבא דהרמב"ם. וכן משמע דעת הר"ן (ח' ע"א ד"ה הרי אלו זבחי מתים) דכתב דלא אסרו בהנאה בשוחט לשם הר משום דמילתא דלא שכיחא הוא. ואם כן, הרי עובדי חמה שכיחי טובא כדאמרין בגמרא נכמה דוכתינן, ומשום הכי לא נפקי לעלמא עד דמחו להו כדאיחא נדדריס (ל"ט ע"ב), ומוכח בגמרא דלאו צגדייהו משחתי אלמא דסבירא ליה לר"ן ז"ל כהרמב"ם. אבל הרשב"א (תה"כ בית א' שער א', ט' ע"ב) והטור ושלחן ערוך סבירא להו דלא גזרו בהו כי אם באכילה, ושום אחד מהאחרונים לא חלק אשלחן ערוך, שמע מינה דעתייהו להקל בדרבנן:

(כג) שמכבד את ההר. זה לשון הרמב"ם ז"ל פרק ב' מהלכות עכו"ם (הל' א'), עיקר הניזוי עכו"ם שלא לעבד אחד מכל הצדוקים לא מלאך

שפתי דעת

[ב] מקור דין ימים ונהרות הוא נמשך חולין לג, כ וכו' שזין הפאר הגולה נאום ט, ומה שזין נאום י מתייחס רק לנחמה ולגמל כוכבים ומזלות שלא החזירו נמשכה. ועין ב"י ד"ה וי"ש רבינו דשוחט: [ג] פירוש זה נדפס ממדורם אמ"ד מכ"ב ואילן. ובשו"ע עם ביאורי מליש דפוס ונראה של"ד ושל"ז נכתב "מין דג קטן מאלד והולך על נחון כנחש": [ד] ב"י עם ביאורי מליש דפוס ונראה של"ד כתב כאלן "פירוש ליום מורח". ובדפוסים המאוחרים יזכר נשמת, כנראה מכיון שהגהה קן על ידי הרמ"א: [ה] ראה ציונים לרמ"א אות נ דבריו הרמ"א אינם מפורשים ברא"ש אלא הם דברי ב"י לדעת הרא"ש: [ו] בדפוסים הקודמים הלשון וסדר הדברים משוברים, וסודרו כאלן מחדש נאום וכן ענ"ה:

[מומר], הרי כתב שאין אדם מישאל אסור משמע הא גוי או מומר אוסר, כמו שכתב הלחם משנה שם, ובהלכות עבודת כוכבים המשיט תיבת 'מישראל' יע"ש. וראיתי להכנסת הגדולה בהגהות ב"י אות ח' כתב על הבי"י דבריו ברור מללו, דהרמב"ם לא כתב אוקימתא דישאל מומר יע"ש, וליתא, דודאי אית ליה. ומה שכתב [שב] פרק ח' מהלכות עבודת כוכבים כתב כן, לא ידענא מה ראה לומר כן, דהא הכסף משנה שם סיים דסמך על הלכות שחיטה (הן) במה שלא חילק בין מומר ועובד כוכבים, והיינו 'מישראל' שכתב שם וכמו שכתב הלחם משנה. ולא ידענא איך העביר האדון הגדול בעל כנסת הגדולה עיניו מהתם, והלא אליו כל גלוי, וכל מה שכתב באות ההוא תמוהים הם, וכדכתיבנא: וראיתי להאריך כאן קצת מפני שהוא יסוד בכמה סוגיות בתלמוד ופוסקים. הגהה רוב הפוסקים פסקו דאסור אוסר דבר שאינו שלו בעובד כוכבים או מומר דלא שייך לצעור, או קיבל התראה, והיינו דווקא בעשה מעשה אפילו זוטא וכדבעינן למימר לקמן [סימן קמה סעיף ח]. ואם הוא מן התורה או מדרבנן, במחלוקת שניה, הלבוש [סעיף ד] כתב דלא הוה רק דרבנן, עיין תבואות שור אות (י"ד) [נח]. והאמת דרוב הפוסקים ומכללן הרא"ה ז"ל בבדק הבית דף י"ד [ע"א] כתב כן בפירוש ודוכתי טובא משמע דהוה מן התורה. ומיהו מה שכתב בדק הבית דרבי יהודה בן בתירא ותנא קמא פליגי מן התורה, הא מדרבנן מודים דאסור עובד כוכבים כסתם מגען, ופירש כן בעבודה זרה (ג"ד) [נט ע"ב] אהא דרב אשי, דלא תקשה קושיית התוספות [ד"ה א"ר אשין] שם ובחולין (מ') [מא ע"א ד"ה לאן] יע"ש, אפילו הכי פריך הגמרא שפיר ממנסך דאייירי בישראל. ולפי זה ממה שכתב הרמב"ם ז"ל פרק ד' מהלכות חובל [הלכה ו] היה מומר שהרי הוא ככותי או התרו וקיבל התראה, היה נראה מדכתב 'הרי הוא ככותי' לומר דמשום הכי חייב לשלם שאוסר על כל פנים מדרבנן כגוי, דמומר לעבודה זרה הרי הוא כגוי לענין יין נסך וכן קיבל התראה, ולא כמו שכתב הכנסת הגדולה [שם] דאישתמיט להכסף משנה דברי רמב"ם אלו יע"ש: ודע שאני נסתפקתי אם הא דקיימא לן עשה מעשה אסרו אפילו מיעוט קמא דקנה, כי כן הסכימו האחרונים,

ואחר כך חישב לעבודה זרה מהו, מי אמרין כיון דשחט בהכשר תו אין סברא לאסור, וכמו שכתבו הר"ן [חולין ח, א ד"ה מקום שאין] והרשב"א [חולין לט, א ד"ה הכי קאמר] [להתיר] ורק לעבודה זרה מהאי טעמא, הכי נמי כאן, או דלמא כיון דלכתחלה בעינן כל ה' [סימנים] מן התורה כפי הנראה לכאורה מהרמב"ם הלכות שחיטה נפקא א סברה ט] ואבאר לקמן [משבצות זהב סימן כא ס"ק א] א"י"ה, תו מיתסרא אף במיעוט בתרא. האמנם שכן משמע מכסף משנה ריש הלכות שחיטה הלכה א' [ד"ה ויש לתמוה] דלהרמב"ם בעינן לכתחילה מן התורה בעוף כל השנים, שכתב דהוה ספיקא דאורייתא, יע"ש. וכן בחולין כ' [ע"ב] גבי הבדלה יראה כן לכאורה, ואם כן * יש לספק בהא, וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה. ועיין עבודה זרה ל"ד ב' תרמינן שעתך. אמנם יש לי ראייה מהא דמקשים כולם אהא דפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש [חולין לט, א] תיפוק ליה משום שחיטת מומר, וכן שנים שוחטין אחד לשם אלו, אימא במיעוט בתרא. מיהו גם למה דקיימא לן מיעוט קמא דקנה אוסר כהב"ח [נפח סימן ב ד"ה ומ"ש היה הישראל] וש"ך [שם] בנקודות הכסף ס"ק ו, וסימן קמה ס"ק כא] ושאר פוסקים, תפול זאת הקושיא, [ד]מה קשיא להו דלמא במיעוט קמא דקנה, וצ"ע. כתב התבואות שור [שמלה חדשה] סעיף י"א, לצעורי שייך בבחמת ישראל לא בשל כותי ומומר, דמה הצער הגוי רוצה בכך ויקח הבהמה לעצמו, וכפול הוא בדבריו סעיף ה' יע"ש. ונראה דמשום הכי אמרו בגמרא [שם מ, ב] בהמת חבירו לרב עמרם ולרב יצחק, הא דגוי ומומר אוסר לפי המסקנא, ולרב הונא לרבנן דלא אמרין לצעורי קמכוין. ודע שיש מחלוקת אי הגביהה לבהמה, שרשי' [שם מ, א ד"ה רבנן] סובר דקנאה והרי כשלו, והתוספות [ד"ה רבנן] רבנן דלא אמרין לצעורי קמכוין. עיין כנסת הגדולה מהגהות הטור אות ח' שהאריך. ומכל מקום לדינא כולם השמיטו זה, משמע דסבירא להו דלא הוה כשלו לענין לאסור, אלא לשלם הוה כשלו ולא לאסור, וכמו דסתבתי: **ז' ששם חמה ולבנה עצמן**, ש"ך. ורצה לומר לאפוקי לגדיירו דחמה ולבנה, וכמו שכתב באות ט: **ח' אין לו**, חולק על הט"ז [ס"ק ו] דמפרש דברי המחבר כטור ורשב"א. וש"ך לא ניחא ליה בכך, דהמחבר שינה לשונו מלשון הרמב"ם ז"ל שכתב וזה לשונו, השוחט לשם הרים אע"פ שלא כיון אלא לרפואה שחיטתו פסולה במה דברים אמורים כו', והשו"ע כתב השוחט לשם הרים אין לו דין תקרובת עבודה זרה אבל שחיטתו פסולה אע"פ [וכו'], דאם לא כן היה לומר מקודם השוחט כו' שחיטתו פסולה אע"פ כו'. ולסוף כתב [הש"ך] דמכל מקום יש לדחוק ולכוין דעת המחבר כטור ורשב"א. והוי יודע דלרפואה דאסור באכילה, ולשר בהנאה, היינו מדרבנן, אבל לעובדם יש דיעות וכבר התבאר בט"ז [ס"ק ו]: **ט' או ששם שר**, דחמה ולבנה גם כן יש להם שרים כדאיתא במדרש י"ב מלאכים המנהיגים אותה, ומשום הכי אי שחט לשם הרים אסור מדרבנן אם לרפואה: **י' הרי**, דהוה זבחי מתים, היינו אף בהנאה כדעת הרמב"ם ז"ל, ולא כר"י בעל התוספות דלרפואה אף לשר אין אסור אלא באכילה: **יא' אינו דומה**, כתב הש"ך זה מחשב וזה עובד לא אמרין, והוא לשון הרשב"א ז"ל בתשובה. וכבר כתבנו בט"ז [ס"ק ח] מה שכתב הפרי תואר:

ה' א' אפילו היא בעל"ז מום, עיין ש"ך. ומשמע מדבריו לכאורה במומין גדולים כגון חסר יד ורגל דלא שייך לא פלוג שרי. ועיין תבואות שור אות כ"ב ובשמלה חדשה סעיף י"א דמומין גדולים אסור, מלאה הביאו האחרונים דין של ים של שלמה פרק ב' דחולין סימן כ"ד, שמע מינה דלא סבירא להו הכין יע"ש. ומסתימת לשון הש"ך משמע דסובר כים של שלמה:

(ו) ששם הרים, הטעם דלנהיהם על ההרים כו', ט"ו. ולזה לומר מיון דלן הר נאמר, משום הכי כששחט לרפואה וכו' לא גזרו כל כך דלהי אסור בהנאה מדרבנן: **(ז) אין לו**, עיין ט"ו, ומפרש דברי המחבר כמו הטור והרשב"א [מורה הכה כ"ה ע"ב ט, ב] דדברי הרמב"ם ז"ל דלעובדם אף נהר אסור בהנאה, ולהנאי יש חילוק, להר מותר, ולנהר מדרבנן אסור בהנאה. אבל לעובדם מן המורה אסור בהנאה אף להר, דלא כש"ך אות ח', וגם הוא כתב שיש ליישב דברי המחבר כמו דברי הטור. ומה שכתב דבר פשוט דשוחט נהר אין חשש איסור ולא דמי לשוחט לתוך ימים כו' [סימן י"א סעיף ג], כתב המטות שור [שמלה חדשה סעיף טו] דהתם משום דעומתא דמיא לא ניחא תשמישה הלכך איכא חשש רואים, ועוד דאי לעובדו מני ליה דליקוט דזוכמיה ולשוחט, יע"ש. ודין זה דמותר לעלות להר לשחוט הוא דבריו משה [אות ג]: **(ח) אינו דומה**, כתב הט"ז דהוה זה מחשב וזה עובד לא אמרין, גם חשש הרואים ליכא דלימור מקום אימרי ליה. **ולפי זה היכא דהישמעאלים** **בופייהו שוחטין בן אסורה בהנאה**, אמנם הפרי תואר [ס"ק י"א] כתב דחוק שלהם היא אדרבה לשם השם שהשינה צמורם, אלא משום צמקומיהם לא תלבו [ויקרא י"ג, ג] יש לגזור נמי שפושא בן. **אמנם הרשב"א** [משבצות חלק א סימן ששה] **נראה כתב הטעם דזה מחשב וזה עובד לא אמרין**, ועל המטות שור יש להקשות דלמיה פסק אהו (י"א) [י"ב] דלכתחלה אין לשחוט צידע שהגוי מחשב שחיטתו לעבודה זרה, ואין כתב לקמן [שמלה חדשה סעיף י"ו] לא"ל קיבל"א מדינא שרי, והא יש איסור למירון ראשון שנרשב"א נחידושו [חולין ג, נ ד"ה סתם] דממתינן [שם] השוחט לגוי, דווקא דיעבד: **ה' א' בשרות קדשים**, עיין ט"ו, וכוננו מוצא דהמחבר נקט לשון הרמב"ם ז"ל דפרק ג' מהלכות שחיטה [הלכה ו] שזה כשוחט קדשים בחוץ, והיינו מראית העין. ואף דהמחבר אמה דסמך ליה קאי אצלם מום, מכל מקום מדכיל נהדי שמת מינה אף בתמימים ליכא כי אם מראית עין, וכן דעת רש"י והר"ן. אמנם הרשב"א ז"ל נארוך כתב מראית עין, ונקלר [שם א ע"ב ט, ב] כתב מושטין שמה עכשיו נדב אומה ונראה כשוחט ואוכל קדשים בחוץ, ואפילו הימה נעלם מום. ויראה צירור דמושט שמה עמה כו', ומה שכתב מן כדי דעור

דלא כט"ז בסימן ב' בסופו, אם שחט רוב שנים או רוב אחד בעוף ואחר כך חישב לעבודה זרה מהו, מי אמרין כיון דשחט בהכשר תו אין סברא לאסור, וכמו שכתבו הר"ן [חולין ח, א ד"ה מקום שאין] והרשב"א [חולין לט, א ד"ה הכי קאמר] [להתיר] ורק לעבודה זרה מהאי טעמא, הכי נמי כאן, או דלמא כיון דלכתחלה בעינן כל ה' [סימנים] מן התורה כפי הנראה לכאורה מהרמב"ם הלכות שחיטה נפקא א סברה ט] ואבאר לקמן [משבצות זהב סימן כא ס"ק א] א"י"ה, תו מיתסרא אף במיעוט בתרא. האמנם שכן משמע מכסף משנה ריש הלכות שחיטה הלכה א' [ד"ה ויש לתמוה] דלהרמב"ם בעינן לכתחילה מן התורה בעוף כל השנים, שכתב דהוה ספיקא דאורייתא, יע"ש. וכן בחולין כ' [ע"ב] גבי הבדלה יראה כן לכאורה, ואם כן * יש לספק בהא, וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה. ועיין עבודה זרה ל"ד ב' תרמינן שעתך. אמנם יש לי ראייה מהא דמקשים כולם אהא דפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש [חולין לט, א] תיפוק ליה משום שחיטת מומר, וכן שנים שוחטין אחד לשם אלו, אימא במיעוט בתרא. מיהו גם למה דקיימא לן מיעוט קמא דקנה אוסר כהב"ח [נפח סימן ב ד"ה ומ"ש היה הישראל] וש"ך [שם] בנקודות הכסף ס"ק ו, וסימן קמה ס"ק כא] ושאר פוסקים, תפול זאת הקושיא, [ד]מה קשיא להו דלמא במיעוט קמא דקנה, וצ"ע. כתב התבואות שור [שמלה חדשה] סעיף י"א, לצעורי שייך בבחמת ישראל לא בשל כותי ומומר, דמה הצער הגוי רוצה בכך ויקח הבהמה לעצמו, וכפול הוא בדבריו סעיף ה' יע"ש. ונראה דמשום הכי אמרו בגמרא [שם מ, ב] בהמת חבירו לרב עמרם ולרב יצחק, הא דגוי ומומר אוסר לפי המסקנא, ולרב הונא לרבנן דלא אמרין לצעורי קמכוין. ודע שיש מחלוקת אי הגביהה לבהמה, שרשי' [שם מ, א ד"ה רבנן] סובר דקנאה והרי כשלו, והתוספות [ד"ה רבנן] רבנן דלא אמרין לצעורי קמכוין. עיין כנסת הגדולה מהגהות הטור אות ח' שהאריך. ומכל מקום לדינא כולם השמיטו זה, משמע דסבירא להו דלא הוה כשלו לענין לאסור, אלא לשלם הוה כשלו ולא לאסור, וכמו דסתבתי: **ז' ששם חמה ולבנה עצמן**, ש"ך. ורצה לומר לאפוקי לגדיירו דחמה ולבנה, וכמו שכתב באות ט: **ח' אין לו**, חולק על הט"ז [ס"ק ו] דמפרש דברי המחבר כטור ורשב"א. וש"ך לא ניחא ליה בכך, דהמחבר שינה לשונו מלשון הרמב"ם ז"ל שכתב וזה לשונו, השוחט לשם הרים אע"פ שלא כיון אלא לרפואה שחיטתו פסולה במה דברים אמורים כו', והשו"ע כתב השוחט לשם הרים אין לו דין תקרובת עבודה זרה אבל שחיטתו פסולה אע"פ [וכו'], דאם לא כן היה לומר מקודם השוחט כו' שחיטתו פסולה אע"פ כו'. ולסוף כתב [הש"ך] דמכל מקום יש לדחוק ולכוין דעת המחבר כטור ורשב"א. והוי יודע דלרפואה דאסור באכילה, ולשר בהנאה, היינו מדרבנן, אבל לעובדם יש דיעות וכבר התבאר בט"ז [ס"ק ו]: **ט' או ששם שר**, דחמה ולבנה גם כן יש להם שרים כדאיתא במדרש י"ב מלאכים המנהיגים אותה, ומשום הכי אי שחט לשם הרים אסור מדרבנן אם לרפואה: **י' הרי**, דהוה זבחי מתים, היינו אף בהנאה כדעת הרמב"ם ז"ל, ולא כר"י בעל התוספות דלרפואה אף לשר אין אסור אלא באכילה: **יא' אינו דומה**, כתב הש"ך זה מחשב וזה עובד לא אמרין, והוא לשון הרשב"א ז"ל בתשובה. וכבר כתבנו בט"ז [ס"ק ח] מה שכתב הפרי תואר:

ה' א' אפילו היא בעל"ז מום, עיין ש"ך. ומשמע מדבריו לכאורה במומין גדולים כגון חסר יד ורגל דלא שייך לא פלוג שרי. ועיין תבואות שור אות כ"ב ובשמלה חדשה סעיף י"א דמומין גדולים אסור, מלאה הביאו האחרונים דין של ים של שלמה פרק ב' דחולין סימן כ"ד, שמע מינה דלא סבירא להו הכין יע"ש. ומסתימת לשון הש"ך משמע דסובר כים של שלמה:

גליון מהרש"א

מיקשי הרא"ש [אות ג] [הונא] נהגה ש"ע סוף סימן זה אמאי נשחט נהמת חסרי ואם ליה שופות שרי [ואסר מכל מקום משום מראית עין], אדוידה, דהוא היש אומרים שנקיטין ד' סעיף ד': [ואסר מכל מקום משום מראית עין] [א]:

ה' [ס"ק ח] א' שייבברו שזה שוחט ששם קדשים. ואלמו קדשים בחוץ שרי, ונראה לי דלרין לומר דנשחט לעבודה זרה כולי עלמא מדע ידעו דאסור נאכלה ונהגה, ולא שייך חשש שאלמו דשרי. דאם לא כן

מחצית השקל

שהב"י בעצמו כתב בשו"ע כלשון הרמב"ם, על כרחך כוונתו דגם בנחכוין לעבדם לא הוי אלא פסולה, דאם לא כן לא היה לו ליתן לנו מקום לטעות בדבריו כיון שהלשון משמע דלא כרשב"א והטור, והוה ליה לשנות לשונו מלשון הרמב"ם, אלא וודאי משמע דאע"פ [וכו']; [פ"ק יא] אינו כו'. וזה עובד לא אמרין, ואי משום מראית עין שיאמרו הישראל בעצמו מתכווין בכך לעבודה זרה ליכא, שיכול להיות שאין לו מקום פנוי לצד אחר לשחוט אלא לצד מזרח:

[פ"ק ח] אין כו'. מלשון המחבר כו'. שכן גם כן לשון הרמב"ם. וכתב ב"י, מלשון אע"פ כו' משמע דגם בנחכוין לעבדם לא הוי אלא פסולה ולא זבחי מתים, והרשב"א (והט"ז) [והטור] כתבו בשם הרמב"ם דאם נחכוין לעבדם הוי זבחי מתים, וצריך לומר שהם מפרשים לשון אע"פ שלא כו', ר"ל אי מיכבי בנחכוין לעבדם הוי זבחי מתים, אלא אע"פ שלא נתכווין לעבדם דלא הוי זבחי מתים אפילו הכי פסולה. ועל כל פנים בלא הרשב"א והטור לא היה הבי"י מפרש כן דברי הרמב"ם, וכיון

(ג) אבל שדחתו פסולה. יאע"פ שלא נתבין לעולם (גא) אלא (גב) לרפואה (נג) וכיוצא בה מדבר הבאי שאומרים (פ) העובדי כוכבים : ו' ששם (נד) לשם (י) שר של הר או לשם שר א' משאר הדברים בין ששם לשם מיכאל השר הגדול בין ששם לשם שר של שלשיל קמן שבים (פ' מין טולפת) הרי זה זכר מתים (נה) ואמר (נז) בהנאה : ז' (נו) שישמעאלים שאינם מניחים ישראל לשחוט אלא א"כ יהפך פניו לא"ל קבל"א (נז) (נח) כמנהג (נז) חקיהם. (נח) אינו חמה לשחוט לשם הרים ומכל מקום (נח) ראוי לבטל המנהג ההוא ולגזור במי שעושה כן. (ס) (סא) (סב) (סג) (סד) ומקדים על (יב) קד. (טז) (טז) (טז) (טז) :

א (א) אהשודמ (ב) לשם קדשים

(ר) ותקפידים. מי תשטות דרכי האדמות סימן קט"ב עמבב דרומית אין לחות כלל לא עולים תקפידים בזה פי"ט :

ואלו נבאנו היינו מדרבנן אבל לעצמם יש דעות ע"ש וע' בס' מנחת אהרן
 ס"ק פ"ו מ"ט בזה וכ' דאם מחסין לעצמיהו ודאי ל"כ אסורין מן התורה ע"ש :
 בעיקר ? (נב) ישמעאילים . עיין בשו"ת הגדוץ מלך ג' ס' קל"ג של שארור
 לישראל לשחוט פסחם של הישמעאילים ע"ש : (נב) חוקותיהם .
 דה"ק ס"ק ב' שכל שנטון ליחיד שלא לשחוט עד מקום שיש בו איזה דעות מע"ז
 המעבד דגם בכה"ל שייך לחוש משום מראית העין ולא עומד במקום שוקק
 מחשבות אף שיטלין לראות הע"ז מקום מ"ז יש להקל אך נטון ליחיד לפטור לזה
 אחר בכל האפשרי ע"ש וע' בס' דעת תורה לקוץ ס' י"א סוף ס"ק פ"ו
 מ"ט בזה וכ' דאם איש סמוך לאישו מקום והוא שונה לזה אחר אין חשש כלל
 ואין להספק מדידות שלא חזרו בפרסוקים ובפרט בגם הדיק ב' רק סמוך
 להאחר ולא מדידה (וע"ל ס' י"א ס"ק כ"ב) : (נד) איזה דומה .
 עמ"ז ס"ק ח' של' דלפי מה של' הכב"ש לעיל ס' י"א יש לאסור בזה מדידה
 ע"ש : (נז) ראוי לבטל . עי' פרי תואר ס"ק י"א של' בזה ח"ל הא מילתא
 אין בה אלא הקפדת מלת לא תלוט בזה"ל אבל משום להא' דע"ז ליכא כלל
 דהא הישמעאילים הם טפריס בע"ז ומיחידים יחד שלם בכל התנאים וידעוהם
 ומחייבים מיתה לכל מתקף שם שמים ודבר אחר ומה ששוחטים להא"ל
 קוב"ל איש אלא בדרך שלא מתפללין לזה מורה מעטם שהוא מטיין למקום
 אחר שכן שם האלילים וגם הם גנבו עמין זה ושוחטים לרוח זה כדי שתהיה
 התחיתה ראוי' לפני המקום . וזה פשוט אללי מפי ההוגים בזהם ודבר זה הכס
 שאין בו גנאי בכלל באיסור חס"ג ואסור לכתהלה עכ"ל : (ס) הואיל ובספידים .
 עי' פת"ש ועי' בס' חוקי דעת היה פ"ח סכתה בזה דמדברי הפת"ש נראה
 להאי' שם הישמעאילים נטפיהו שוחטים מורה בדבריו א"ל אבל להענין בלשון
 הרב"ז שם יראה דהוא כהישראל שוחט בפניו לעצמו ע"ל ח"ל לחוש אבל
 כהישראל שוחט בפניו למחרת חיטיק . שכל הסעונים שכל' להקל בזה"ל לא
 שייך אלא כהישראל שוחט וכמבואר שוחט למעין בדבריו שם :

סעיף א (א) השורש לשם קדשים. מן התורה אף בצנן הוא אם הקדים
בהמה כדירה דהייט שאמר על בהמה שלא בשעת שחיטה ה"ל עולה

וְהָיָה אִתְּךָ מִדְּרֹרֵיחָהּ וְרִיחָהּ לְנֶשֶׁל דָּלַת בִּפְנֵי עַד שְׁתַּחֲתֵּה מֵאֲלֵי רֶק מִדְּרֹבָק
וְאֶחָד לְהִקְדִּים בְּזֶמֶן הַזֶּה כִּי הֵיכָל לִיתֹת לִיחֵי חֲקֹלָה וּמִנֵּה דְּוִיעִבֵּד אִלֵּם עִבֵּד
וְהִקְדִּים בְּזֶמֶן הַזֶּה אִתְּךָ מִדְּרֹרֵיחָהּ . שְׁמִי' סִי' א' וּבְזִמֵּן סִי' א' וְכ' .
וְעֵי' בְּזִמֵּן חֲסֵק שְׁלֵמָה חֲדָי' סִי' א' מִה שֶׁל' בְּבִירָה דִּין זֶה דְּקִי' וְדִבְהִקְדִּים
בְּזֶמֶן הַזֶּה מִכְּנִשְׁתֵּי חֲדָי' לִכְפֹּס לֵב חֲשִׁיקִין לְאִשְׁכּוֹר עִבֵּד בְּזֶמֶן הַזֶּה שְׁמִי' אֶחָד לְדֹרֵיחָהּ
וְהִקְדִּים בְּזִמֵּן הַזֶּה לְחֹלֶק בִּירָה זֶה בְּזִמֵּן וְעֵי' בְּזִמֵּן חֲסֵק סִי' א' וְכֵן וְהִקְדִּים
וְהִלֵּךְ י"א וְכִסֵּף מִשְׁנֵה וְזִלְחָם מִשְׁנֵה שֶׁס כְּמֵה פִרְטֵי דְּיִינִים בְּעֵמִי הִקְדִּים וְעִבֵּרִין
וְהִתְחַוְוָה וּפְרִיָן הִקְדִּים שְׁטֵהֲגִין בְּזֶמֶן הַזֶּה וְעֵי' בְּזֶם מִנְהֵה חֲשִׁיקִין בְּחֻקְהֵי
מִנְהֵה חֲדָשִׁים בְּחֻקֵּי אֵל שְׁטֵהֲגִים בְּזֶמֶן הַזֶּה : (ב) לִשְׁם קִדְשִׁים . הֵנָּה יָם לְהַמְכִּין
בְּכָל הַיָּמִים שְׁתַּחֲבֹרֵר בְּזֶם' אִתְּךָ בְּזֶמֶן שְׁחִימָה לֵּס קִרְבִּין הַיָּמִר וְהַיָּדֵב
וְהִתְחַוְוָה לְהַמְכִּין אֵל לֵל אִתְּךָ בְּזִמֵּן חֲסֵק בְּזֶמֶן הַזֶּה בְּזֶמֶן שְׁחִימָה וְהַיָּדֵב
וְהִתְחַוְוָה עֵי' סִי' א' לְקֹחַם סִי' י"א סִי' א' וְהַיָּדֵב לְשִׁמֵּן בְּזֶה יֵל וּמִכְּנֵשׁ בְּזֶה יֵל
וְעֵי' וְכֵן אִתְּךָ לְשִׁמֵּן בְּזֶה יֵל וּמִכְּנֵשׁ בְּזֶה יֵל שְׁמִי' אֶחָד שְׁחִימָה לֵּס

לשכרה ועשמה סעי' י"ב ותב"ש ס"ק כ"א שב' ליהא דחם מחסין לעבוד את
הדבר האל בשחיטה זו ה"ל הקדושת ע"ז דאורייתא ואסורה בהנאה אבל אם
אדם מחסין לעבוד רק לרפואה או משום כפסים וכדומה לשאר דברי הבאי
ואין סוגנו שמכבד את הכר או את התורה בשחיטה זו שחוטק לשמח עמי'
באלו לא היה רשאי רק סוגנו עמי' שחיטה זו לשמח מרבית ארצו לא היה ענין
לרפואתו וכדומה לזה ה"ל איש אשר אלא באכילה מדרבנן ואפי' ה' התעורר
והעני' של ג"כ איש נאסר כלל מה"ל ורק באכילה גרידא נאסרת מדרבנן
עיי"ל ובשפ"ט ס"ק ח' מה: (ב) אבל שחיטתו פסולה. עי' בפרי תואר ס"ק
ע' שב' דאם שחט הרבים ית' חילוק אצל שחט נפש האר לר' רחוק ומחין
לע"ז היו זבחי ווארן מן הכהן ויכאם שהוא רחוק מן הכר היו ספקי
עיי"ש ועי' בס' נחפה בכסף חלק ב' בקצתם פרי מפרי בבי' זה סעי' ה'
מ"ס דזה: (גא) אלא לרפואה. עשמה סעי' י"ב ותב"ש ס"ק כ"ה דה"ה
אם שחט לרפואה לשם כל דבר שבעולם שאינן מחובר ואינן בעלי חי דיוס ק
עיי"ש: (גב) לרפואה. כ' בשמ"ח סעי' י"ב ותב"ש ס"ק כ"א דר"ל ודא
אין סוגנו שמכבד את הכר או התורה בשחיטה זו שחוטק לשמח עמי' י"ה' לו
אדם רשאי רק סוגנו עמי' שחיטה זו לשמח מרבית ארצו לא היה ענין
לרפואתו וכדומה לזה ה"ל אסורה בהנאה מדרבנן גזירה משום הקדושת ע"ז
ממנו אבל בהנאה לא אסורה דיוון והענין לא נאסר אלא מזה מראה לגמרי שחוטק
לע"ז עיי"ש ועי' בבב"ל ס"ק שב' ח"ל בעלתי בשחוטק שאירע לו סיבה צ"מ
אדם דיוקן וכל ע"ס ח' ואמר שיק' לעד בלילה ויקח עמו תרגול שחור
וישחוט קודם תלות ויאמר בשעת שחיטתו ויטון מה שיאמר לו הע"ס ואח"כ
יבטל ויחלל ממנו ושחוטק האדם בריח רק בכל רבע שעה ארבע שעה או ששים
וכמו נכפה ר"ל. ואסרתי ממנה טעמים וא' מהם דהו' בשחוטק לשם טר ואפי'
לרפואה שחטתו פסולה ואסר בהנאה ואין לשחט בשחיטה יטון לשמים ולא לתה
שיאמר לו הגביר דא"ל לא מהני לו הרפואה ועוד שהגביר איש מפורסם לתועלת
מי יימר דמהני ל' הרפואה זאת עכ"ל: (גב) וכיראת בה' משום כפסים
או משום דבר פסולה שיש לו בשחיטה זו מרבית הבאי שחטתו שם ותב"ש
סוף ס"ק הא"ל:

סעיף ו (נד) לשם שר. עי' רת"י ש"ל וז"ל סכני לנפ' וי"ב מולת כל
 ים להם ממונים המנהיגים ואח"כ זה היה בשופים במימיהם שהיו
 מקפידים לשלם של סכני שמים ובמניש רבו המהפכנים וזוה"ק עי'
 ואמרם כי הסכנים הם מוקשים ואין בהם דוח ואין להם מנהיג רק האדם
 בהם קצת סיכוי לתועה ובזה"ל את סכני בדרך ישר צנינו יק' וגורם
 כפירות הרבה בזה"ל ועי' בפרשת יתקב בפי"ק ש"ל בזה וז"ל לשם
 שר זה לרעה המינים כי הקב"ה מוסר מחלתו לשני מעלה כי אין כבוד
 להבזיח בשלם הוא ועי' הו' מנחם ומקורים לשני מעלה וכבר מבטל
 לאחמה הרעה ואח"כ ממונים ויכנסו הכל כח מלכות שמים עכ"ל: (נד) ואמר
 ברגא. עכ"ל ועי' וי"ב וי"ב משה בנים שם"ל זהו דאמר בזה"ל
 כח הא' רק מדרבנן גזירה משום שובד בפרק ח"ל עי' וי"ב והנהגה
 בפרק עי"ב ומש"ל סוף קט"ה ש"ל וז"ל וי"ב ידע דלפרטא אסור בלחילה

[ז] שנים שוחטין וכו' להוציא חברו וכו' וה"ה אם כל אחד הולך לשחו' במקומו ש"ד כההיא דבדיקת חמץ דבעה"ב מברך וכל אחד הולך לדרכו לבדוק וה"ה אם המברך מתכוין לשחוט מה שלפניו והשומעים כל א' מכוין מאופן אחד כמו שתאמר זה מכוין לכל מה שיביאו לפניו וזה מכוין לכל מה שיש לו בנמצ' וכן עז"ה ש"ד וה"ה אם המברך מברך ומכוין על מין א' והשוח' מכוין על מין אחר שפיר כיון דהמברך מברך על מצות השחיטה והעונה מכוין בברכה זו על השחיטה ל"ש עוף ל"ש כל דבר. ונראה דגם להגאונים שסוברים שצריך ברכה על כל מין ומין יודו בכה"ג דהאי מכוין אעפא והאי מכוין אחיה הו"ל כאילו כל אחד מברך ברכה אחת:

[ח] צריך וכו' שאינו מצורכי וכו' וכל דבר דאית ליה שייכות בענין השחיטה ואין בו צורך קצת לאותה שחיטה ששוחט חשיב הפסק ודוקא בההיא דברכת המוציא דגביל לתורא מטעם דאמר קרא עשב בשדך לבהמתך ובתר הכי ואכלת וכו' ואסיר ליה למיכל עד דיהיב כדקאמר התם:

[ט] ומ"מ טוב וכו' גם מתשובת הגאונים שהביא הרמב"ן והרשב"א שכתבתי למעלה בס"א נראה דיש לזהר שלא לדבר:

[י] אם רוצה וכו' ואם דבר וכו' הכין פסק בה"ג והביא דבריו הרא"ש. והגם דהאחרונים נסתפקו אי דמיא לתפילין דמברך על זוג ב' אם שח או דלמא דוקא במצוה דחובת הגוף היא אבל שחיטה אי בעי שחיט אי לא בעי לא שחיט ומידי דהוה אמצע הסעודה וכו' עכ"ז פסקו דכיון דהגאון בה"ג פסק להדיא דהוה הפסק הכי נקיטינן אלא דנראה לי דכל עוד דמצי לתקוני לאפוקי נפשיה מספקא דברכות לעביד והיינו דיסיח

דעתו מלשחוט דבהסח הדעת כ"ע מודים מידי דהוה הסיח הדעת דסעודה וכגון דלסתלק מההוא אתר דשחיט התם ולסלקו לנשחטים ובתר הכי להדר ולשחוט בברכה ושיעור זה שיעור מועט הוא:

וראיתי להפרי חדש שכתב דגם השוחטים בהמות וסומכין עליהם גויים לאכול מהם ומקפידים הם שיאמר השוחט סמוך ממש לשחיטה אללה וואכבר כי דברים אלו הוה הפסק ואין אני מצדד בזה להתיר הדברים מעיקרם שיאמר אותם הישראל והגם שהרב פי' הדברים שכוונתם היא אל כביר הרב לא בקי גם בלשון ישמעאל ומי יגיד ומי יעיד על בקיאותו ואדרבא הוא בערי אדום נולד ובה גדל היא העיר הזאת אשר בה נמצאתי הן היום עיר ליוורנו ולישנא דינקותיה לאו לישנא דערביים הוא ולו יהיה שהגידו לו הגויים לא סמכין עליהו. ותו אחר שנניח הנחה סוברת דכונת הדברים הם אל כביר עכ"ז מאן מוכח אמאי קאי **והגם דכתב רמב"ם באגרותיו לבנו כי ישמעאל מיוחדים עם כל זה מי יאמר דלא משתפי נבואת נביאם. ותו האידנא ערבוב גדול יש בדת של ישמעאל וכולן נסמכים יחד ועוד מי יאמר שאין כונתם באומדם וואכבר על נביאם כי לפי דעתם הוא כביר והגם דמתפרשא להו מלתא דקאי אקב"ה דילמא אינהו לא ידעי כונת הדברים על בורין ולעולם הקובע להם הדבר לא כן יחשוב או גם ליודעים בטוב דבריהם לאשר יכנו אפטר שיודעים כי הכונה היא על ההוא אשר הביא להם הדת כפי שכלם ע"כ נראה דאין לומר הדברים כל עיקר ואפי' במציאות שכתב הרב שישחוט. עוף קודם ויכוין על הבהמה וכו' יעש"ד ומה גם דהוי כחוקות הגוים אשר הבדילנו הקב"ה מהם ואמר לא תלכו בחוקות הגויים ואפי' בכה"ג ומה גם דמחזי כמודה בדתם ח"ו ואין נכוו הדבר:**

יפ (הנה ס"א) ובבבד
שיחא
לשחיטה. עין באר היטב
[ס"ק ג.] ועין בשאגת אריה
[הלכות ברכות סימן טו]
שהשיג על הש"ך, וכן הפרי
חדש [נאמן ג.] השיג, ועין
בתבואות שור [סוף ס"ק א]
שאין הכרע בפלוגתא זו.
ועין בתפארת צבי וחלק
יריד סימן ג' האריך בזה
ליישב דברי הש"ך ע"ש:

הגהות והערות

[ז] מיטם יונגל שיהא
פסוק לשחיטה אין מדברי
האור ורוע, אלא הוכחו
דרכי משה א"ת ב' בס
הגהות שחיטות ימים.
אמנם במקומות לא נאמרו
לענין רישות אלא לענין
שם ולא ציד, ורמ"א
הוסיף כאן מדעם עצמו:
[ט] אינו מפורש ברא"ש אלא
רק ממשמעות, וכן לשון
הדרכי משה א"ת ג'
"ובאשירי" שם משמע
שם א"ת ד':
[י] מהדורם אמ"ד מקלים
נדפס קטע זה בעטות
בס"ק ג' ומהדורם הושב
מקומו ע"פ מקורו
בגה"ט של מהר"ם
מהדורם אמ"ד פק"ו:
[יא] ראה בעור השלם
מהדורם מבין ירושלים
הערה א שכן הוא הנוסח
בעור מפורש ספר
ומקלם דפוסים קדמונים:

ה והוא שיתכוין לצאת. וגם חבירו יכוין להוציא, טור, ש"ך. איני
יודע מה מלמדנו דהא הטור כתב כן (אבל) [וגם*] המחבר בפירוש
אומר כן, דמה שכתב אחד יכול להוציא חבירו הרי מכיון להוציא.
וכן כתב הפרישה [אות ב] דמה שאמר המחבר יכול להוציא חבירו
היינו מכיון להוציא: ו צריך לבסות. דכל שצריך לברך על
שחיטה שניה מכסה קודם:

דהא היה כתב בסיומן א' [ג] ב"מ ד"ה ומה [ד] דווקא אחר שחט הא לאו הכי לא, דהוה ברכה הנהנין, ומה יוסף תת כח בשל צריך לכתלה על
ספק כיון שעכשיו נבילה הוא. ומה שכתב כמו שכתב רבינו בהלכות שופר, דצריך לרייך מיקון, דרבינו כתב שם דלחט יולא בתקיעת שני, ותמה הב"י
[ד"ה ומ"ש רמ"ב ומה] אמאי לא, דהשני יולא בצרכו יע"ש. והנה לש"ך לעיל סימן א' א"ת ל"ב אמת לדיוקא דווקא שנים שחטים ולא אחד מבדק ואחד
שחט, משא"כ לג"ו אות י"ו שם אף שאין חבירו שחט יכול לברך, אם כן קשיא. לזה אמר הט"ו דלשמעין דלא תימא דשחיטה הוה ברכה הנהנין
כמו שכתב הב"מ ושאר פוסקים בסיומן א', ואף דהמחבר בא"מ סימן ר"ג [פסק ג'] דבפירות אחד מולא חבירו מכל מקום ישיבה עני לקציעה, וכן
גרע דאין קציעה, משום הכי אשמעין דשחיטה לאו נהנין הוה אלא ברכה המולה, ולפי זה אף שאין שחט נמי. ומשום הכי לא הגיה רמ"א כלום,
אף דבא"מ [שם] כתב דבפירות לא מהני אף קציעה כי אם צמח ויין, שמע מינה דשחיטה הוה ברכה המולה. ולש"ך נר"ך לומר, דשחיטה הוה כמו
קציעה, וז"ע. ודע דשלשה מיני ברכות הן להט"ו. ברכה המולה אע"פ שיולא מולא, והיינו אם מי שעושה המולה אין יכול לברך, הא לאו הכי
אין לתקן המולה והבכיה כמו שכתב [לעיל] סימן א' אות י"ו. ועין הלכות ינייט [סימן ח'] בגמל אברהם אות ח' בשם תרומת הדשן [סימן קמ] ובט"ו
תקפ"ה אות ג', והרואה שם יראה לכאורה שחולק עם מגן אברהם בהלכות שבת רפ"ד אות ג' שדפוס לכתלה אסור דהוה קורא דהוה אומר הברכות
והמפסיד. ולט"ו יש לומר דהכי פירוש, זה אומר הברכה זה אומר הפטורה. ואין מוכרח, דיש לומר דהכי קאמר הפס, כמו שאין לתקן הקריאה
והפטורה הוה הדין דאין לתקן הברכה והמולה, ומשום הכי ודאי אין רשאי המבדק לברך עד שיולא בתקיעת השני, והוה כעושה הברכה והמולה יחד
יע"ש, ואין כאן מקומו. ברכה הנהנין נהנה מבדק (ואחד) [ואחר*] יולא. לדעת המחבר [א"מ סימן ר"ג פסק ג'] בפירות, ולדידן [שם נהנה] יין, ואפשר שכן
ומע"ד נמי הוה קציעה ואחד מולא חבירו לכתלה. ושחיטה דומה לברכה אירוסין שלכתלה אחד מקדש ואחד מבדק, ואחד מבדק ושני שחט, כיון
דהוה ברכה שבת והולאה: (ד) ב"י. כתב הט"ו זה פסוק כל מידי דעשון ברכה עכ"ל. ובאמת איני יודע למה השמיטנו המחבר כאן, והסתמאות
שור ושלמה דהספיק ע"י ו' כתב שלכתלה אין להפסיק בשחיתת יומר מכדי דיור, ודיעבד שפיר דמי, ושיחה הוה הפסק אפילו דיור אחד מדכתבו
במבטות שור אות י"ב ר"ג [אות יד] דיעבד שפיר דמי כמו שכתב בא"מ [סימן י"ו] [מג"ל ס"ק ד], ושיחה הוה הפסק אפילו דיור אחד מדכתבו
הציאו לשחט לא הוה הפסק דהם ב' מלות, וכדי דיור הוה שאלת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי ד' מלות יע"ש. הנה מהציאו לשחט אין ראייה,
דאפשר שיאמר השוחט הרה דברים ולא דווקא נקטו. והמעין בא"מ סימן ר"ו פסק ג' דכתב כל אלו הברכות נר"ך שלא יפסיק, ובארוך שם [כ"י
ד"ה כל אלו] כתב על הטור מהא דטול נרוך או גביל [בבבב מ. ג'] משמע ודאי אף בשחיתת אייר, והר"ב עלה קאי שם יומר מכדי דיור. ומה שכתב
[הסתאות שור ס"ק יד] דיעבד שפיר דמי אם הפסיק בשחיתת, שם בסיומן ר"ו [כ"י ד"ה ח"ל ע"ל הלשון] לא כתב כן, אלא בסיומן ק"מ יע"ש צ"י [ד"ה כתב
הדידן]. ומכל מקום י"ע לנייט בשם פסות מכדי דיור. ואם שהה כדי הליך כ"ב אמות בשחיתת, אפילו הכי דיעבד אין נר"ך לחזור ולברך, עין א"מ
קס"ו [פסק ג' נהנה], אף שכתב רמ"א אם שהה לשון דיעבד, פירוש דלכתלה אין לעשות כן, עין מה שכתבתי לקמן. ברוב הפרי חדש אות ו'
במקומות שהשיטתאליס אין מניחין לשחט אלא אם כן יאמר אל"ה וואכז"ר, פירוש אל ככר, מיד סמוך לשחיטה. אם כן הוה הפסק בין ברכה
לשחיטה, ישחוט עוף ויבדק ויפטור הנהמה או בתוך השחיטה מבדק עכ"ל. אין מכאן ראייה דפסות מכדי דיור הוה הפסק, דלכתלה ודאי אסור
להפסיק. והנה יש להקשות מה תקנייה דעף, דהוה שם שם שחיטה לשחיטה, ודעת המחבר שפ"ה ה' סתם דענה ראשונה דלר"ך לחזור ולברך, גם
באמת אין ראי להפסיק ולברך. שוב נאמאם להסתמאות שור אות ט"ו תמה עליו בשחיתת, והעלה דבירושלמי פרק הוראה [בבבב פרק ג' הלכה ג'] רבי
יוחנן אומר מולא מאימתי מבדק, עובר לעשייתו, רב הוה אמר שבעה עשרים, והלכה כר' יוחנן כ'. ועוד, דמולא שיש משך זמן וכל פורמא ופורמא
הוה מולא בפני עצמה, מבדק אחר כך. כמו להפעטף, ובדיקה, משא"כ באמת המולה, זה תוכן כוונתו. והנה מנגילת ידים שאחר הנטילה קודם
הניגוב מבדקין יש ראייה. והוא ז"ל דהא זה, דמיגוב עיקר המולה הוא. ואיני יודע למה, דדומה לשחיטה כמו שכתבתי. ולענין הקושיא דשם בין שחיטה
לשחיטה, יש לומר דהפסק גמור לא הוה דהוה מעין נר"ך השחיטה, אלא לכתלה אין נכון להפסיק בין ברכה לשחיטה. ומכל מקום להלכה יש לכתול
מנהג זה. [וכן הפרי תואר] [אות י] ע"כ ככרוביא דהוה כחוקת הגורם ומי יודע אם מכווין לעצמה וזה יע"ש. ולדעת הב"מ סימן ד' [ד"ה ומ"ש שטות]
יש לעין מה. ומיהו הא ודאי אם חפס הקנה לבדו בעוף ושחט ולא בירך ומזכר קודם ששחט רוב בירך, ואף דהוה באמת שעדיין לא התחילה המולה
דאי בעי שפיק לה ולא מיטרפא בחצי קנה פגום, ועיקר המולה המשהו והוה עובר לעשייה ולכילי עמלא שפיר דמי, נראה לי * . ועין מה שכתבתי
באות שאמר זה: (ה) בין השחיטה. עין ט"ו, ור"ל דמשום הכי כתב רמ"א טו"ב, דעל הלכות גדולות [סימן סט פמור פמור] סוגר דכיסוי גמר
מולה הוה ומשום הכי סוגר דמבדק אחר הכיסוי, עין סימן כ"ח [טור לה. ב], ורמ"א [פולין פרק ו סימן ו] פוסק דכיסוי הוה מולה פני עצמה ומבדק
על כסוי קודם, וכן הלכה לקמן סימן כ"ח [פסק ב]. ולכא"פ ידי שניהם טוב ליהרר דשחט הוה גמר מולה, ובאמת המולה אין ראי להפסיק. אף שאם
הפסק אין מחר ומבדק. ויש לראות, בא"מ תל"ב [פסק ג'] כתב דהמבדק טוב עלה לדבר עד שיהיה הבדיקה כדי שיהיה אל לב, וכמו שכתב הט"ו שם
אות ג' דווקא דברים בטלים הוה ההכרחיים הוה אף שלא משלשן משהו שיהיה שם מלשון משהו בטלים נבילה לדברים אחרים, מכל
מקום סיים כ"י לשים אל לב' מורה כן. ורמ"א לא הגיה כלום, ואין כתב כאן "טו"ב, דנהי דהוה מולה מלא כסוי ושחיטה, לא שייך כדי שיהיה אל
לב. ומיהו לדינא כתב הט"ו שם דאף ההכרחיים אין לדבר באמת המולה, ולא דמי לטובה וכדומה אי בעי לא אכיל יותר, משא"כ היכא דבעי לגמור
המולה. דע שאני נסתפקי אם חפס הקנה לבדו ושחט מחלה ושח' אי נר"ך לחזור ולברך, מי אמרינן באמת המולה אין נר"ך, או דילמא דלא התחיל
עדיין המולה דחצי קנה לאו מידי עבד. ועין א"מ קס"ו בגמל אברהם אות י"ו תמה שהיה צ"ע אם שם כענה שלפס קודם הצליעה, כיון דאין
לעם נר"ך לברך כי אם על הצליעה אם כן הוה הפסק בין ברכה למה שמבדקין עליו. יש לומר דכאן לא דמי להסם, ועדיין צ"ע * : (ו) ואם.
דהוה הפסק כמו שם בין תפלה למפלה דהוה הפסק, ט"ו. והגיה בעו"ע דיש חיסור לשון, ונר"ך לומר ומבדק על כסוי ומבדק על שחיטה שנים:
(ז) משום דשחיטה. עין ט"ו דבכרת השחיטה לא הוה הפסק בין הכיסוי כיון דלא שם שיחת מולא, ור"ל ושח' על כל פנים לענינים אלו,

מחצית השקל

אי אפשר לברך שמה בהמה הוא וברכתו לכתלה, על כן ישחוט עוף
גם כן ואז יוכל לברך על הכיסוי משום העוף: (פ"ק ה) והוא כו'.
דהוציא. ועין בפרי חדש ס"ק י' דשלכתחילה יענה אמן אחריו ובדיעבד
אם שמע ולא ענה יצא. ועין בט"ו ס"ק ה' דמשום דיש אומרים
דהכיסוי הוא גמר שחיטה על כן כתב רמ"א דטוב ליהרר שלא לדבר,
(דכיון שהוא באמצע המצה. ועין בט"ו ס"ק י' וס"ק ט' דמחלוקת
שהביא המחבר בסעיף ה' לענין שיחה בין שחיטה לשחיטה חליא בזה,
דהדיעה ראשונה קא מדמי לה לשם בין תפילין לתפילין דצריך לחזור
ולברך. (והוא) [והיה אומרים] סבירא להו שאני בין תפילין לתפילין
דשתי מצות של חובה הם, וכיון שהתחיל בהם אין בדין שיפטור
ויתעסק בשיחה, אבל הכא דאי בעי שחט ואי בעי לא שחט לא
מחייב לחזור ולברך, הוה כמו סח באמצע סעודה: (פ"ק ו) צריך כו'.
וסבבה בחד כו'. ואע"ג שלא עשה כן, כיון שאפשר לעשות כן אין
השחיטה הפסק: ביקנהו כו'. ר"ל כיום טוב שחל להיות בחמא שבת
שמבדק על היין בורא פרי הגפן וברכת הקידוש נוה הבלות חמא, ואפילו
הכי לא הוה הפסק בין ברכה לשחית, דברכה לא הוה הפסק:

(ג) יב"ד. עין ט"ו. הנה הב"מ [ד"ה שיש] הקשה פשיטא שעשה
שעשין מולא אמת ברכה אחת לכלול, ומיך דהוה אמינא שמה תמנבל
שחיטת חבירו ומהא ברכה לכתלה והוה ישחוט בלא ברכה, קא משמע לן
דלא חיישין להא. אי נמי, דלא הוה ברכה לכתלה כיון שחבירו שחט
יוולא בצרכו, כמו שכתב רבינו בהלכות שופר [טור סימן] תקפ"ה עכ"ל.
מה שכתב דלא חיישין להא, משום דרוב שחטין כהוגן ואין קלקולי
שחיטה יולא מתן דעת. אמנם מה שכתב דהשני יולא בצרכו, לא ידענא
דהא היה כתב בסיומן א' [ג] ב"מ ד"ה ומה [ד] דווקא אחר שחט הא לאו הכי לא, דהוה ברכה הנהנין, ומה יוסף תת כח בשל צריך לכתלה על
ספק כיון שעכשיו נבילה הוא. ומה שכתב כמו שכתב רבינו בהלכות שופר, דצריך לרייך מיקון, דרבינו כתב שם דלחט יולא בתקיעת שני, ותמה הב"י
[ד"ה ומ"ש רמ"ב ומה] אמאי לא, דהשני יולא בצרכו יע"ש. והנה לש"ך לעיל סימן א' א"ת ל"ב אמת לדיוקא דווקא שנים שחטים ולא אחד מבדק ואחד
שחט, משא"כ לג"ו אות י"ו שם אף שאין חבירו שחט יכול לברך, אם כן קשיא. לזה אמר הט"ו דלשמעין דלא תימא דשחיטה הוה ברכה הנהנין
כמו שכתב הב"מ ושאר פוסקים בסיומן א', ואף דהמחבר בא"מ סימן ר"ג [פסק ג'] דבפירות אחד מולא חבירו מכל מקום ישיבה עני לקציעה, וכן
גרע דאין קציעה, משום הכי אשמעין דשחיטה לאו נהנין הוה אלא ברכה המולה, ולפי זה אף שאין שחט נמי. ומשום הכי לא הגיה רמ"א כלום,
אף דבא"מ [שם] כתב דבפירות לא מהני אף קציעה כי אם צמח ויין, שמע מינה דשחיטה הוה ברכה המולה. ולש"ך נר"ך לומר, דשחיטה הוה כמו
קציעה, וז"ע. ודע דשלשה מיני ברכות הן להט"ו. ברכה המולה אע"פ שיולא מולא, והיינו אם מי שעושה המולה אין יכול לברך, הא לאו הכי
אין לתקן המולה והבכיה כמו שכתב [לעיל] סימן א' אות י"ו. ועין הלכות ינייט [סימן ח'] בגמל אברהם אות ח' בשם תרומת הדשן [סימן קמ] ובט"ו
תקפ"ה אות ג', והרואה שם יראה לכאורה שחולק עם מגן אברהם בהלכות שבת רפ"ד אות ג' שדפוס לכתלה אסור דהוה קורא דהוה אומר הברכות
והמפסיד. ולט"ו יש לומר דהכי פירוש, זה אומר הברכה זה אומר הפטורה. ואין מוכרח, דיש לומר דהכי קאמר הפס, כמו שאין לתקן הקריאה
והפטורה הוה הדין דאין לתקן הברכה והמולה, ומשום הכי ודאי אין רשאי המבדק לברך עד שיולא בתקיעת השני, והוה כעושה הברכה והמולה יחד
יע"ש, ואין כאן מקומו. ברכה הנהנין נהנה מבדק (ואחד) [ואחר*] יולא. לדעת המחבר [א"מ סימן ר"ג פסק ג'] בפירות, ולדידן [שם נהנה] יין, ואפשר שכן
ומע"ד נמי הוה קציעה ואחד מולא חבירו לכתלה. ושחיטה דומה לברכה אירוסין שלכתלה אחד מקדש ואחד מבדק, ואחד מבדק ושני שחט, כיון
דהוה ברכה שבת והולאה: (ד) ב"י. כתב הט"ו זה פסוק כל מידי דעשון ברכה עכ"ל. ובאמת איני יודע למה השמיטנו המחבר כאן, והסתמאות
שור ושלמה דהספיק ע"י ו' כתב שלכתלה אין להפסיק בשחיתת יומר מכדי דיור, ודיעבד שפיר דמי, ושיחה הוה הפסק אפילו דיור אחד מדכתבו
במבטות שור אות י"ב ר"ג [אות יד] דיעבד שפיר דמי כמו שכתב בא"מ [סימן י"ו] [מג"ל ס"ק ד], ושיחה הוה הפסק אפילו דיור אחד מדכתבו
הציאו לשחט לא הוה הפסק דהם ב' מלות, וכדי דיור הוה שאלת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי ד' מלות יע"ש. הנה מהציאו לשחט אין ראייה,
דאפשר שיאמר השוחט הרה דברים ולא דווקא נקטו. והמעין בא"מ סימן ר"ו פסק ג' דכתב כל אלו הברכות נר"ך שלא יפסיק, ובארוך שם [כ"י
ד"ה כל אלו] כתב על הטור מהא דטול נרוך או גביל [בבבב מ. ג'] משמע ודאי אף בשחיתת אייר, והר"ב עלה קאי שם יומר מכדי דיור. ומה שכתב
[הסתאות שור ס"ק יד] דיעבד שפיר דמי אם הפסיק בשחיתת, שם בסיומן ר"ו [כ"י ד"ה ח"ל ע"ל הלשון] לא כתב כן, אלא בסיומן ק"מ יע"ש צ"י [ד"ה כתב
הדידן]. ומכל מקום י"ע לנייט בשם פסות מכדי דיור. ואם שהה כדי הליך כ"ב אמות בשחיתת, אפילו הכי דיעבד אין נר"ך לחזור ולברך, עין א"מ
קס"ו [פסק ג' נהנה], אף שכתב רמ"א אם שהה לשון דיעבד, פירוש דלכתלה אין לעשות כן, עין מה שכתבתי לקמן. ברוב הפרי חדש אות ו'
במקומות שהשיטתאליס אין מניחין לשחט אלא אם כן יאמר אל"ה וואכז"ר, פירוש אל ככר, מיד סמוך לשחיטה. אם כן הוה הפסק בין ברכה
לשחיטה, ישחוט עוף ויבדק ויפטור הנהמה או בתוך השחיטה מבדק עכ"ל. אין מכאן ראייה דפסות מכדי דיור הוה הפסק, דלכתלה ודאי אסור
להפסיק. והנה יש להקשות מה תקנייה דעף, דהוה שם שם שחיטה לשחיטה, ודעת המחבר שפ"ה ה' סתם דענה ראשונה דלר"ך לחזור ולברך, גם
באמת אין ראי להפסיק ולברך. שוב נאמאם להסתמאות שור אות ט"ו תמה עליו בשחיתת, והעלה דבירושלמי פרק הוראה [בבבב פרק ג' הלכה ג'] רבי
יוחנן אומר מולא מאימתי מבדק, עובר לעשייתו, רב הוה אמר שבעה עשרים, והלכה כר' יוחנן כ'. ועוד, דמולא שיש משך זמן וכל פורמא ופורמא
הוה מולא בפני עצמה, מבדק אחר כך. כמו להפעטף, ובדיקה, משא"כ באמת המולה, זה תוכן כוונתו. והנה מנגילת ידים שאחר הנטילה קודם
הניגוב מבדקין יש ראייה. והוא ז"ל דהא זה, דמיגוב עיקר המולה הוא. ואיני יודע למה, דדומה לשחיטה כמו שכתבתי. ולענין הקושיא דשם בין שחיטה
לשחיטה, יש לומר דהפסק גמור לא הוה דהוה מעין נר"ך השחיטה, אלא לכתלה אין נכון להפסיק בין ברכה לשחיטה. ומכל מקום להלכה יש לכתול
מנהג זה. [וכן הפרי תואר] [אות י] ע"כ ככרוביא דהוה כחוקת הגורם ומי יודע אם מכווין לעצמה וזה יע"ש. ולדעת הב"מ סימן ד' [ד"ה ומ"ש שטות]
יש לעין מה. ומיהו הא ודאי אם חפס הקנה לבדו בעוף ושחט ולא בירך ומזכר קודם ששחט רוב בירך, ואף דהוה באמת שעדיין לא התחילה המולה
דאי בעי שפיק לה ולא מיטרפא בחצי קנה פגום, ועיקר המולה המשהו והוה עובר לעשייה ולכילי עמלא שפיר דמי, נראה לי * . ועין מה שכתבתי
באות שאמר זה: (ה) בין השחיטה. עין ט"ו, ור"ל דמשום הכי כתב רמ"א טו"ב, דעל הלכות גדולות [סימן סט פמור פמור] סוגר דכיסוי גמר
מולה הוה ומשום הכי סוגר דמבדק אחר הכיסוי, עין סימן כ"ח [טור לה. ב], ורמ"א [פולין פרק ו סימן ו] פוסק דכיסוי הוה מולה פני עצמה ומבדק
על כסוי קודם, וכן הלכה לקמן סימן כ"ח [פסק ב]. ולכא"פ ידי שניהם טוב ליהרר דשחט הוה גמר מולה, ובאמת המולה אין ראי להפסיק. אף שאם
הפסק אין מחר ומבדק. ויש לראות, בא"מ תל"ב [פסק ג'] כתב דהמבדק טוב עלה לדבר עד שיהיה הבדיקה כדי שיהיה אל לב, וכמו שכתב הט"ו שם
אות ג' דווקא דברים בטלים הוה ההכרחיים הוה אף שלא משלשן משהו שיהיה שם מלשון משהו בטלים נבילה לדברים אחרים, מכל
מקום סיים כ"י לשים אל לב' מורה כן. ורמ"א לא הגיה כלום, ואין כתב כאן "טו"ב, דנהי דהוה מולה מלא כסוי ושחיטה, לא שייך כדי שיהיה אל
לב. ומיהו לדינא כתב הט"ו שם דאף ההכרחיים אין לדבר באמת המולה, ולא דמי לטובה וכדומה אי בעי לא אכיל יותר, משא"כ היכא דבעי לגמור
המולה. דע שאני נסתפקי אם חפס הקנה לבדו ושחט מחלה ושח' אי נר"ך לחזור ולברך, מי אמרינן באמת המולה אין נר"ך, או דילמא דלא התחיל
עדיין המולה דחצי קנה לאו מידי עבד. ועין א"מ קס"ו בגמל אברהם אות י"ו תמה שהיה צ"ע אם שם כענה שלפס קודם הצליעה, כיון דאין
לעם נר"ך לברך כי אם על הצליעה אם כן הוה הפסק בין ברכה למה שמבדקין עליו. יש לומר דכאן לא דמי להסם, ועדיין צ"ע * : (ו) ואם.
דהוה הפסק כמו שם בין תפלה למפלה דהוה הפסק, ט"ו. והגיה בעו"ע דיש חיסור לשון, ונר"ך לומר ומבדק על כסוי ומבדק על שחיטה שנים:
(ז) משום דשחיטה. עין ט"ו דבכרת השחיטה לא הוה הפסק בין הכיסוי כיון דלא שם שיחת מולא, ור"ל ושח' על כל פנים לענינים אלו,

(פס"ה א בהנה) ועל מה שכתב רמ"א ואם שחט כו' יבדק ברחוק ארבע
אמות כו'. אבל כ"ב אמה רחוק הוה הפסק. ומגן אברהם באו"מ סימן
קס"ו [ס"ק ג] הקשה על דברי רמ"א כאן שכתב שיבדק ברחוק ארבע
אמות קודם שישכנס כו'. הלא מבית לבית הוה הפסק. וכתב ועייניתי מקור
הדין באגודה בחולין סימן ט' משמע שהכל בבית אחד רק מחדר לחדר,
דהוי כמו מפניה לפניה, אבל התוספות כתבו בפסחים [קא. ב ד"ה אלא]
כו' דהוי הפסק, משמע אפילו מפניה לפניה. ודברי רמ"א ביו"ד צ"ע.
ועין ברת"י ס"ק ה' וז"ל, ברחוק ארבע אמות, לא הבנתי מה צורך
לארבע אמות, חיוב חוץ חוץ חוץ [דהמחצית] יכול לברך [דהמחצית] חוץ חוץ
הפסק כמו שמבואר באו"מ סימן פ"ג סעיף א', ועין פלתי [ס"ק ד]. רק
במטבחים בתוכו אם מקום מיוחד לשחוט ושם טיגוף יכול להרחיק
ארבע אמות ולשחוט (ובכח"א גונא מיייר רמ"א), אבל אם כל חדר
מלא טיגוף ומוכרח לברך חוץ לחדר כו' עכ"ל. ואם כן מיושב גם כן
קושיית המגן אברהם, דהרי רמ"א מיייר באותו חדר רק שמרחיק ממקום
הפרש טיגוף ארבע אמות, לא הוה הפסק: (ז) פסק כו'. ורמ"א
בפ"י הוב"ל כו'. ר"ל שמסתפקין בו שמה היה הוא וצריך לכסותו, אבל

וילך ויעבוד וישתחוו וסקלחם באבנים מ"מ יצאתה ללאו שלא יהי' בה כרת וכיון דאין בה כרת אין שגגתו חטאת דכל שאין זדונו כרת אין שגגתו חטאת והויה השתחואה כהבערה דיצאתה ללאו שלא יהי' בה חטאת וא"כ מאי איריא דקתני דאינו חייב חטאת על השתחואה שאין חטאת בחייבי לאוין כלל ומאי רבותי' דתנא דעריכ השתחואה כהדי הנך עבודות דאיכא בהו חטאת מיהא על כלן ובהשתחואה ליכא כלל ולפיכך אין גורסין השתחואה כהדי הנך והדין עמהם, אבל מ"מ אפשר להעמיד הגרסא שדעת התנא לצרף הרבה עבודות אסורות שלא יהא בהן אלא חטאת אחת אע"פ שאין הרבה כדקדוק רפסור השתחואה הוא משום דללאו יצאתה וא"א שיחייב בה חטאת לפי שהיא מחייבי לאוין.

א"ל פוק תאני לברא. וטעמיה דר' יוחנן כמו שפי' ר' יוסף דס"ל דהשתחואה לא יצאתה ללאו אלא לחלק שאין לומר שיצאתה ללאו במקום דאיכא למידרש ולמימר שיצאתה לחלק דקולא וחומר לחומר מקשינן דהא דא"ר יוסי דהבערה ללאו יצאתה היינו משום דאית ל' מדוכתא אחרינא חלוק מלאכות לשבת מאחת מהנה אבל בע"א דליל דוכתא אחרינא לחלק אית לן לאוקמי השתחואה לחלק ולא ללאו, ומאי דאקשי' בתר הכי ע"א נמי תיפוק ל' מאחת מהנה לא בא לחלק על ר' יוחנן שהרי מודה הוא מ"מ דבעבודת ע"א חייב על כל אחת ואחת והן דברי ר' יוחנן דקאמר פוק תני לברא אלא שבהשתחואה עצמו בא לחלוק ולומר שיצאתה ללאו ונדחו דבריו דא"א לאוקמי הני קראי בע"א כדמפרש ואזיל מעתה נשאר דברי ר' יוחנן דברים מוכרחים שעל כל אחת ואחת מן העבירות הוא חייב אע"פ שהן בהעלם אחד דהשתחואה ודאי לחלק יצאתה, וכיון שכן איכא למידק טובא בהך לישנא דכי אתא ר' שמואל בר יהודה אמר הכי תני קמיה וכו' ואקשי' עלה דילמא מה שאין כן בשאר המצות אתאן לע"א וכד'ר' אמי דאמר זיבך וקיסר וניסך בהעלם אחד אינו חייב אלא א' והא מאי קושיא דהא אוכחנא לעיל דודאי השתחואה לחלק יצאתה בדמוכח ר' יוסף וא"כ דברי ר' אמי הם נדחים לגמרי והשתא נקטינן מילתיה בדרך אמת כאלו לא נדחו דבריו כלל, ואיכא למימר דודאי קושטא דמילתא הכי היא דהיכא דאית לן חד קרא בלחוד ואפשר לן לאוקמי ללאו או לחלק ע"כ מוקמינן ליה לחלק דלחומר מקשי' וא"כ כל היכא דלית לן קרא אחרינא אוכחנא דר' יוחנן אוכחנא גמורא היא כדאוכח ר' יוסף אבל אי אית לן קרא אחרינא לאורויי לן דנוקי דרשא ללאו ע"כ מוקמינן ל' ללאו, ור' אמי ס"ל דאית לן קרא אחרינא והוא לא תעבדם מצד איזה ייתור שבפסוק ההוא אי משום שהפסוק כולו מיותר משום דאיכא תרתי אחריני ואי משום דהוה מצי למיכתב לא תעבד וכתב בכנוי לרבים לא תעבדם לעשות כולן אחד אבל מצד שכללן בלשון אחד ליכא הוכחנא מינה כלל למימר דקרא דהשתחואה אתא ללאו שאף בשבת אית לן קרא לא תעשה כל מלאכה שכולל כל המלאכות אפ"ה הוה מוקמי' לאו דהבערה לחלק אי לא הוה לן חלוק מלאכות מדוכתא אחרינא, ודאי שבסוגיא שלמעלה לא היו סבורין דרשה זו של ר' אמי וכדאשכחן נמי לקמן דאביי פליג עלה ומאן דלית ל' הך דרשא פשיטא שיצאתה השתחואה לחלק ותלו אותה ברעת ר' יוחנן ומ"ה אמר פוק תני לברא וכי אתא ר' שמואל בר יהודה ואמר הכי תנא קמיה ס"ל דלא אמר מעולם פוק תני לברא מההיא טעמא דלעיל אלא משום חומר בשב' מבשאר מצות דלא מיתני ל', וכיון שכן אפשר דר' יוחנן ס"ל דמשא"כ בשאר מצות אתאן לע"א וכד'ר' אמי דהא אפשר דס"ל לר' יוחנן כר' זכאי דלעיל וכו' אמי ולי' ליה לר' י' לשתוקי בהכי זו שיטת רש"י ז"ל ונכונה היא ועיקר, ויש מי שאומר לפי שיטה זו לדעת ר' אמי שאינו חייב מיתה על השתחואה שצריך הוא לומר שיצאת ללאו כיון שלא יצאת לחלק וכן ברין שאחר שהיתה בכלל לא הוצרך הכתוב לכתוב אותם אם יהיה דינה כיוצא באלו וכיון שיצאתה יצאתה או להקל או להחמיר ולהחמיר א"א א"כ יצאתה להקל שאין לומר שהשתחואה לגופא נצרכה מפני שאינה עבודת פנים שהרי ג' השתחואות הן א' לכדרכה וא' לשלא כדרכה וא' זו השלישית היא מיותרת ע"כ בא לחדש דבר, וכבר כתבתי שאין כן דעת רש"י ז"ל שהוא כתב דאף ע"ג דבהשתחואה איכא סקילה בקרא כהדיא מ"מ יצאתה ללאו שלא יהא בה כרת ושלא להתחייב על שגגתה חטאת הילכך מתני' דמחייבה מיתה אהשתחואה לא פליגא אדרכי אמי כלל אבל ההיא ברייתא דלקמן דקאמר ר' יוחנן דכפית קומתו לרבנן הוי מעשה ואיכא חיוב חטאת ודאי פליגא אדר' אמי ואתיא כאביי וכן ברין

שעבר אותה באחת מעבודותיה וחייב אי מיתה כמוזר אי קרן בשוגג ורבא אמר פטור דנהי דתנן כמתני דבעבודה מן העבודות חייב אע"ג דלא אמר בפ' אלי אתה היינו משום דכל שעובר איזו ע"א באיזו עבודה מן הסתם הוא קבלה באלוה אף ע"ג דלא אמר בפירוש אבל זה שצו עלי בקנס מיתה שיעבור כך לע"א ומיראת המות הוא עוכרה פטור דודאי לא קבלה עליה באלוה ואין שם שום אומדנא שקבלה באלוה כיון שעברה דעבודה זו מחמת האונס היא, והיינו דקאמר רבא אי קבלה עלי באלוה אין אי לא לא כלומר כשנעשה העבודה מעצמו שלא באונס יש לנו לתלות שהוא קבלה באלוה וחייב אבל זה שנעשה מאונס אין עשיית העבודה הוכחה שקבלה באלוה אא"כ אמר בפ' אלי אתה דבכה"ג אפילו באונס חייב וכדכתיבנא לעיל.

אבל הרמב"ן ז"ל פ"י שמה שאמרנו כאן מיראה אינה יראה דסכנת נפשות דאי הכי היכי מחייב אביי דהא אע"ג דבע"א אמרינן דיהרג ואל יעבור היינו שהוא מצוה עליו שיהרג על שמו של הקב"ה אבל שיהרג כב"ד אין לנו ואי עבר פטור וכדדרשינן בסיפא הכרת תכרת הנפש ההיא היא ולא אנוסה ולא מוטעת וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' יסודי התורה, לפיכך פ"י מאהבה ומיראה שלא יזיקנו בממון וכיון שאינו עוכרה לכונת אלהות אלא לאהבת אדם ויראתו לאביי חייב ולרבא פטור וק"ל כותיה ומאי דקרי' ל' שוגג בלא מתכוין היינו משום דס"ל דכל שאינה עוכרה לכונת אלהות אלא מפני אהבת אדם ויראתו שיהא מותר והיינו אומר מותר דאמר' בסמוך, וראי' לדבר דהכי הוא דהא בשאר כל מצוות התורה כל שהן מעבירין אותו בפרהסיא או בשעת הגזירה ק"ל דיהרג ואל יעבור אף ע"ג דכתי' וחי בהם ולא שימות בהם וטעמא משום עשה דונקדשתי הכא נמי באלו הג' מצות והם ע"א ג"ע ושי"ר כל שעשאן מאונס נפשו פטור ממיתה אע"ג דהתורכי', אלא שה"ר דוד ז"ל מחלק בין אלו הג' עבירות ובין שאר מצות דבשאר מצות הוא משום עשה דונקדשתי ולפיכך אין ממתין עליה בפרהסיא או בשעת הגזירה אבל באלו הג' עבירות שהם מחמת חומר עצמן אימא לך דאפילו באונס ימיתוהו כ"ד אם התרו בו, ומאי דאמר' בספרי היא ולא אנוסה דחה ה"ר דוד ז"ל דהא אנוס לאו אונס הגוף שאנסוהו כותים אלא אונס הנפש כלומר שיעשה שלא בדעתו כענין שאמר האדם בשכועה פרט לאונס.

והרמב"ם ז"ל פ"י בפ"ג מהל' ע"א מאהבה כגון שחשק בצורה זו מפני מלאכה שהיתה נאה ביותר או שעברה מיראתו לה שמת תריע לו כמו שמדמים עובדיה שהיא מטיבה או מריעה אבל לא קבלה עליו באלוה פטור, והא לא מחזור לי דכיון שעובר צורה זו על שהיא מטיבה ומריעה אע"ג דלא קבלה עליה באלוה חייב מיתה דלא גרע ממקטל לשד דאמרין בגמ' היינו עוכד ע"א וסתם מקטל לשד שאינו מקבלו באלוה ואפ"ה קרי ל' ע"א, ועוד אמאי לא תריץ ל' במקטל לשד שאינו מקבלו באלוה והוה בעל אוב דליכא אלא לאו אלא משמע לי דכל שעושה איזה עבודה לשום צורה כדי שיגיע ממנה איזה תועלת הרי נתן לה אלהות ושררה על זה הענין ולפיכך עוכרה והיא ענין ע"א כנ"ל.

יכול אפילו נעבר כהמן. פ"י שהשתחואה הותרה לאדם שכמותך להשתחוות לפניו ולכבדו אבל אם היא השתחוות של אלהות אע"פ שאינו עושהו אלוה ממש אסורה היא ולדעת אביי חייבין עליה מיתה שהשתחויה של המן השתחויה של אלהות היתה וע"ז מסר מרדכי עצמו למיתה, ואע"ג דק"ל כרבא דפטור דאין חייבין עליה מיתה וחטאת מ"מ מענין ע"א הוא ואע"ג דפטור אסור לעשות כן דבע"א ובכל אביזרהא ק"ל בפ' בן סורר ומורה יהרג ואל יעבור **ולמדנו מכאן שהקדשים של כותים וגם המשוגע של הישמעאלים אע"פ שאין טועין אחריהם לעשותן אלהות והאיל ומשתחוים לפניהם השתחואה של אלהות דין ע"א יש להן לכל דבר אסור של ע"א שלא בהדרור לבד הם משתחוים פניהם שאין הדרור למתים אלא כענין עבודה של אלהות היא עבודתן.**

דף ס"ב ע"א. תני ר' זכאי קמיה ר' יוחנן זבח וקיסר וניסך והשתחוה בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת. כך היא גרסת הספרים ואינו חייב אלא אחת משום דבחד לאו כללינהו והא לא תעבדם וכדאימא כהדיא בסוף סוגיין גבי מ"ט דר' אמי, ואיכא מ"ד דלא גרסי' והשתחוה דהא טעמא דר' זכאי היה משום דס"ל דהשתחוה ללאו יצאה ופי' רש"י ז"ל דאע"ג דבהשתחואה איכא סקילה בקרא כהדיא כדכתיב

ב דין ג'. דיני הגעלה וכו' עמ"ש הרב המוצהק מהר"י לומצרוזו בקונטרס זרע יצחק הנדפס עתה מחדש בסוף ספר בני יוסף דף מ"ז ע"ב:

ג דין ד'. מחצת שמטגנים וכו' עמ"ש הרב מהר"י לומצרוזו הנז' שם דף מ"ז ע"ג:

ד דין ה'. הגהה. ואפילו כלים שתשמישן צלונן אם יש לחוש שתחממו וכו' עמ"ש הרב הגדול מהר"ד בספר בית דוד סימן ס"ד:

ה דין ו'. כלי מתכות וכו' עמ"ש הרב מהר"י לומצרוזו הנז' שם:

ו דין ז'. ואם יש בה גומות וכו' עמ"ש הרב הגדול מהר"ר יוסף דוד בספר הצהיר בית דוד י"ד סימן ס"ג:

סימן קכב

א דין א'. סתם יינם וכו' מגע ישמעאל ציין שלנו אינו אוסר בהנאה. כן כתב הרב מהריק"ש בהגהותיו. וכן מוכח מדברי הרד"ז בתשובות החדשות הנדפסות באשכנז סימן תנ"ג וכתב שם הרד"ז דכחו של ישמעאל אוסר היין בשתיה ע"ש. וכן מלאמי בתשובות הגאונים כת"י סימן של"ט והרשב"ץ בתשובותיו ח"ב סימן מ"ח כתב דאין חולק בזה. וכן נראה מדברי הרשב"א בשו"ת ח"ג סימן רמ"ז ועיין בבית יוסף באורכו:

אמנם צעיר עוז לנו ציין קריית מועדינו וכולא ארעא **דישראל המנהג** לאסור איסור מגע ישמעאל ציין שלנו אפילו בהנאה. זה כתבתי לפי הרשום בזכרוני. ועתה אחז"ר ראיתי תשובת גדול אחד מרבני עה"ק ירושלים כת"י ומדבריו משמע דגם בעה"ק מתירין היין שנגע בו ישמעאל בהנאה. ואני בחוך הגולה:

ב כל היכא דאיכא למחלי תליין להקל צענין סתם יינם דהוי גזרה דרבנן כן כתב הרא"ם בתשובותיו ח"א סימן נ"ו. והרב החסיד בספר הזכרונות דף ל"א כתב דתשובה זו אינה מהרא"ם וזיל קרי בסימן נ"ד וסימן נ"ה דהחמיר הרבה. אמנם ראיתי להרב המוצהק כמהר"ר ישועה זיין בספר תשובותיו הנקרא שערי ישועה כת"י שהוכיח דתשובת סימן נ"ד וסימן נ"ה הם מהרב מהר"ר אליה די קאנדיא ותשובת סימן נ"ו היא מהרא"ם סובב הולך לסתור כל דברי הר"א מקנדיא וכן מצאנו שם סימן נ"ו. וכן נראה מדברי הרב שפתי כהן סימן קכ"ד ס"ק ל"ג וס"ק ע"א. והו' מורף דברי הרב מהר"י זיין ועמ"ש הרב כנה"ג סימן קכ"ז הגהה צ"י אות כ"א יע"ש ודוק. וכתב מהרש"ו ז"ל בשער המצות פרשת עקב שרצינו האר"י ז"ל היה מקל בספק ס"י מישמעאלים ע"ש ובשו"ת בית דינו של שלמה י"ד סימן י"ב:

אולם הצע"ר לסגור לז גם עינים ממ"ש גורי האר"י ז"ל משם הרב מהרש"ו וז"ל פעם אחת שתייתי עם מומר אחד ישמעאל שעשה תשובה ועדיין לא השלים תשובתו והראו צמאמי ששתייתי י"ג ואמר לי מורי ז"ל שצריך לעשות תקון שותה י"ג שהם ע"ג חטניות עכ"ל וילמדו מזה שותי"ם שקלקלו לשמות ס"י וכמ"ש הרב הנשי"א וצולת כלולה דף ל"ז: וכבר גדולי עולם האריכ"ו למעניית"ם מרן ובית דינו ושאר גדולי הדור והגאון מהר"ר ליווא

קונטרס אחרון

א לפנינו סוף אות א'. ולא אכחד שראיתי תשובת הרמב"ם כתיב' יד בקובץ גדול מתשובותיו בלשון ערבי שהם עובדים שלשה מיני עכו"ם ושם מפרש הכל ואוחזים מעשה אבותיהם בצלי דעת. והו' שרמזתי בצרכי יוסף י"ד סוף סימן ד' ע"ש: